

Lagrådsremiss

Skydd för geografisk information

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 4 juni 2015

Peter Hultqvist

Maria Hedegård
(Försvarsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås en ny lag om skydd för geografisk information som ska ersätta lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation. Syftet med den nya lagen är detsamma som den gamla lagens, dvs. att skydda uppgifter av betydelse för totalförsvaret. Uttrycket landskapsinformation ersätts med uttrycket geografisk information. Den föreslagna lagen innebär en rad lättnader, bl.a. i fråga om tillstånd för sjömätning. När det gäller krav på tillstånd för spridning av geografisk information undantas geografisk information om insjöar, vattendrag och kanaler. Tillståndskravet begränsas också på så sätt att spridning av landgeografisk information endast ska vara tillståndspliktig när informationen inhämtats genom fotografering eller liknande registrering från luftfartyg. Undantag för sammanställningar av geografisk information som tagits fram inom ramen för vissa internationella åtaganden tillkommer. Det nu gällande kravet på tillstånd för inrättande av en databas med geografisk information tas bort. Maximistraffet för otillåten flygfotografering eller annan liknande registrering från luftfartyg under höjd beredskap m.m. höjs till fängelse högst ett år. Kustbevakningen får befogenhet att kontrollera att reglerna om sjömätning följs.

Vissa följdändringar föreslås också i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning och i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation.

Den nya lagen liksom följdändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2016.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag (0000:00) om skydd för geografisk information	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning	9
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation	10
3	Ärendet och dess beredning	11
4	Allmänna utgångspunkter	11
4.1	Bakgrund	11
4.2	Gällande rätt	13
4.2.1	Lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation	13
4.2.2	Lagen (2010:1767) och förordningen (2010:1770) om geografisk miljöinformation	15
4.2.3	Skyddslagen (2010:305)	15
4.3	Behovet av en reform	16
5	En ny lag föreslås	17
6	Skyddsintresset ska fortfarande vara kopplat till försvarssekretessen	19
7	Sjömätning	20
7.1	Nuvarande regler	20
7.2	Praktiska problem	21
7.3	Allmänna utgångspunkter	23
7.4	En förklaring av uttrycket sjömätning	25
7.5	Krav på tillstånd	26
7.6	Möjlighet för tillståndsgivande myndighet att meddela föreskrifter om undantag från tillståndskravet	30
7.7	Tillstånd under höjd beredskap	31
7.8	Möjlighet att upphäva eller ändra tillståndsbeslut vid höjd beredskap	32
7.9	Återrapportering av sjömätningens resultat ska inte krävas	33
8	Fotografering eller liknande registrering från luftfartyg – tillstånd ska fortfarande krävas under höjd beredskap	34
9	Tillstånd för spridning av geografisk information	37
9.1	Nuvarande regler	37
9.2	Krav på tillstånd	38

9.3	Retuscheringsåtgärder	43
9.4	Undantaget för information som framställts med hjälp av fjärranalys från satellit ska behållas	44
9.5	Nytt undantag för sammanställningar som tagits fram inom ramen för internationella överenskommelser	45
9.6	Möjlighet att meddela föreskrifter om undantag	46
10	Frågan om tillstånd för inrättande av databaser för lagring av geografisk information	48
10.1	Nuvarande regler	48
10.2	Behovet av en reform	48
10.3	Något tillstånd för inrättande av databaser ska inte behövas	49
11	Straffansvar och förverkande	50
12	Kontroll	52
13	Överklagandefrågor	54
14	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	55
15	Konsekvenser av förslagen	56
16	Författningskommentar	59
16.1	Förslaget till lag (0000:00) om skydd för geografisk information	59
16.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning	65
16.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation	65
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Skydd för geografisk information (SOU 2013:51)	66
Bilaga 2	Utredningens lagförslag	73
1	Förslag till lag (0000:00) om skydd för geografisk information	73
2	Förslag till lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning	76
3	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation	77
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	78

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag (0000:00) om skydd för geografisk information,
2. lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning,
3. lag om ändring i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation.

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag (0000:00) om skydd för geografisk information

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens syfte och ändamål

1 § I denna lag finns bestämmelser till skydd för uppgifter av betydelse för totalförsvaret.

Lagen innehåller bestämmelser som begränsar rätten till

1. sjömätning,
2. fotografering eller liknande registrering från luftfartyg, och
3. spridning av en sammanställning av geografisk information.

Uttryck i lagen

2 § I denna lag betyder

1. *geografisk information*: lägesbestämd information om förhållanden på och under markytan samt på och under sjö- och havsbotten,

2. *sjömätning*: registrering på ett beständigt sätt av geografisk information i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde,

3. *fotografering eller liknande registrering*: alla former av avbildningar eller mätningar, och

4. *sammanställning av geografisk information*: geografisk information i form av avbildning, beskrivning eller mätning.

Sjömätning

3 § Sjömätning får inte utföras inom Sveriges sjöterritorium, med undantag av insjöar, vattendrag och kanaler. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock i enskilda fall besluta om tillstånd. Tillstånd ska ges om sjömätningen inte kan antas medföra skada för totalförsvaret. Beslutet om tillstånd får innehålla villkor om att den geografiska informationen endast får användas för ett visst ändamål eller efter iakttagande av särskilda säkerhetsåtgärder.

Utöver det som sägs i första stycket behövs inte tillstånd för

1. ringa sjömätning, eller
2. sjömätning som utförs i en allmän hamn av den som ansvarar för hamnen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd.

4 § Undantag från kravet på sjömätningstillstånd enligt 3 § andra stycket 2 och föreskrifter om undantag som har meddelats med stöd av 3 § tredje

stycket gäller inte när det råder höjd beredskap eller under annan tid som regeringen beslutar med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap.

5 § Ett beslut om sjömätningstillstånd får upphävas eller ändras när det råder höjd beredskap eller under annan tid som regeringen beslutar med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap.

Fotografering eller liknande registrering från luftfartyg

6 § När det råder höjd beredskap, eller under annan tid som regeringen beslutar med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap, får fotografering eller liknande registrering från luftfartyg inte utföras inom eller av sådana restriktionsområden som bestämts av regeringen enligt 1 kap. 8 § första stycket första meningen luftfartslagen (2010:500). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock i enskilda fall besluta om tillstånd.

Tillstånd ska ges om fotograferingen eller registreringen inte kan antas medföra skada för totalförsvaret. Beslutet om tillstånd får innehålla villkor om att den geografiska informationen endast får användas för ett visst ändamål eller efter iakttagande av särskilda säkerhetsåtgärder.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att vissa myndigheter ska undantas från kravet på tillstånd.

7 § Är Sverige i krig eller krigsfara eller råder det sådana extraordinära förhållanden som är föranledda av krig eller krigsfara som Sverige befunnit sig i, får regeringen meddela föreskrifter om att det som sägs om tillstånd i 6 § ska gälla för fotografering eller liknande registrering från luftfartyg även inom eller av andra områden än restriktionsområden, om det behövs till skydd för totalförsvaret.

8 § Befälhavare på luftfartyg ska se till att fotografering eller liknande registrering från luftfartyget inte utförs i strid med 6 § eller föreskrifter som meddelats med stöd av 7 §.

Spridning

9 § Om inte något annat följer av 10 eller 11 §, är det förbjudet att sprida en sammanställning av geografisk information

1. om förhållanden i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde som avser Sveriges sjöterritorium, med undantag av insjöar, vattendrag och kanaler, eller

2. över andra delar av svenskt territorium, om informationen har inhämtats från luftfartyg genom fotografering eller liknande registrering.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i enskilda fall besluta om tillstånd till spridning enligt första stycket.

Tillstånd ska ges om spridningen inte kan antas medföra skada för totalförsvaret. Beslutet om tillstånd får innehålla villkor om att den geografiska informationen endast får användas för ett visst ändamål eller efter iakttagande av särskilda säkerhetsåtgärder. Efter medgivande från

den som söker tillstånd får retuscheringsåtgärder i sammanställningen göras av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att kunna meddela ett tillstånd.

10 § Bestämmelserna i 9 § gäller inte för

1. en sammanställning av geografisk information som framställts endast med hjälp av fjärranalys från satellit, eller
2. en sammanställning av geografisk information som tagits fram inom ramen för vissa internationella åtaganden. Regeringen får meddela föreskrifter om vilka internationella åtaganden som avses.

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt 9 §.

Ansvar

12 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet utför sjömätning i strid med 3 §, utför fotografering eller liknande registrering från luftfartyg i strid med 6 § första stycket eller föreskrifter enligt 7 §, eller sprider en sammanställning av geografisk information i strid med 9 § döms till böter eller fängelse i högst ett år, om gärningen inte är belagd med samma eller strängare straff enligt brottsbalken.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Förverkande och andra åtgärder

13 § Om det inte är uppenbart oskäligt, ska följande egendom förklaras förverkad:

1. avbildningar, beskrivningar och mätuppgifter som tillkommit genom brott mot 3 eller 6 § eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av 7 §,
2. sammanställningar av geografisk information som spridits genom brott mot 9 §, och
3. egendom som använts som hjälpmedel vid brott enligt denna lag.

I 36 kap. 5 och 5 b §§ brottsbalken finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom.

14 § Om någon ertappas på bar gärning när han eller hon begår brott mot 3 §, får en kustbevakningstjänsteman ta i beslag egendom som enligt 13 § kan antas bli förverkad eller som kan antas ha betydelse för utredning om brottet. Har egendom tagits i beslag, ska anmälan om detta skyndsamt göras till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten. Den som har tagit emot en sådan anmälan ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv hade gjort beslaget.

Övervakning

15 § I 1 § lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning finns bestämmelser om övervakning i fråga om sjömätning.

Överklagande

16 § En förvaltningsmyndighets beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Om beslutet innebär avslag på en statlig myndighets ansökan, får beslutet i stället överklagas till regeringen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 2016.
2. Genom lagen upphävs lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation.
3. Tillstånd som har beslutats enligt den gamla lagen gäller fortfarande om tillstånd krävs enligt den nya lagen.
4. Beslut om undantag som meddelats med stöd av 6 § tredje stycket i den gamla lagen gäller till och med ett år efter ikraftträdandet av den nya lagen. Under denna period gäller den gamla lagen för dessa undantag.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag tillämpas när Kustbevakningen bedriver övervakning till havs och i kustvatten samt i Vänern och Mälaren för att hindra brott mot föreskrifter i lagar och andra författningar som gäller

1. skyddsobjekt och militära skyddsområden,
2. jakt,
3. fiske,
4. bevarande av den marina miljön och annan naturvård,
5. trafikregler och säkerhetsanordningar för sjötrafiken,
6. åtgärder mot vattenföroreningar från fartyg,
7. dumpning av avfall i vatten,
8. kontinentalsockeln,
9. fornminnen och sjöfynd,
10. fartygs registrering och identifiering,
11. skydd för den marina miljön mot andra förorenande åtgärder än sådana som avses i 6 och 7,
12. märkning och användning av oljeprodukter,
13. utlänningsars inresa till och utresa från eller vistelse i Sverige,
14. åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter
14. åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter,
- och
15. sjöfartsskydd.
15. sjöfartsskydd, och
16. sjömätning.

Lagen tillämpas i fråga om övervakning enligt punkterna 2–8, 10–12 och 14 även inom Sveriges ekonomiska zon.

Lagen tillämpas även när Kustbevakningen till havs och i kustvatten, i Vänern och Mälaren samt inom den ekonomiska zonen bedriver övervakning för att hindra brott mot lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

Vidare tillämpas lagen när Kustbevakningen till havs och i kustvatten, i Vänern och Mälaren samt i hamnar bedriver övervakning för att hindra brott mot lagen (2006:263) om transport av farligt gods eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Denna lag träder ikraft den 1 mars 2016.

¹ Senaste lydelse 2006:264.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Bestämmelser om

1. behandling av personuppgifter finns i personuppgiftslagen (1998:204),

2. behandling av personuppgifter i fastighetsregistret finns i lagen (2000:224) om fastighetsregister,

3. krav på tillstånd för *upprättande av databaser med landskapsinformation samt för spridning av kartor och andra sammanställningar av landskapsinformation finns i lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation,*

3. krav på tillstånd för *spridning av en sammanställning av geografisk information finns i lagen (0000:00) om skydd för geografisk information,*

4. säkerhetsskydd finns i säkerhetsskyddslagen (1996:627), och

5. upphovsrätt finns i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

I fråga om behandling av personuppgifter enligt denna lag gäller inte 2 § personuppgiftslagen (1998:204).

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2016.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 20 juni 2012 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över lagen (1993:1742) och förordningen (1993:1745) om skydd för landskapsinformation. Utredningen, som tog namnet Utredningen om skydd för geografisk information, presenterade i juli 2013 betänkandet Skydd för geografisk information (SOU 2013:51). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Utredningens lagförslag finns i *bilaga 2*.

Utredningens betänkande har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Förvarsdepartementet (dnr Fö 2013/1371/RS).

4 Allmänna utgångspunkter

4.1 Bakgrund

Var och en är enligt 2 kap. 1 § regeringsformen (RF) gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet, vilket innebär frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Bestämmelserna tillförsäkrar också bl.a. informationsfrihet, dvs. frihet att inhämta och ta emot upplysningar samt i övrigt ta del av andras yttranden. Vid sidan av reglerna i RF finns det bindande rättsliga bestämmelser om yttrandefrihet i internationella överenskommelser som Sverige är part i, såsom artikel 10.1 i den europeiska konventionen av den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, jämte tilläggsprotokoll (Europakonventionen) samt artikel 11.1 i den Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EUT C 83, 30.3.2010, s. 389–403). Europakonventionen gäller som svensk lag och svensk lag får inte meddelas i strid med konventionen (2 kap. 19 § RF). Enligt 6 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen (TF) har varje svensk medborgare eller svensk juridisk person rätt att själv eller med hjälp av andra saluhålla, försända eller på annat sätt sprida tryckta skrifter. Beträffande spridande av sådan karta över Sverige eller del därav, som innehåller upplysning av betydelse för rikets försvar, eller av därmed jämförlig ritning eller bild meddelas enligt 6 kap. 2 § andra stycket TF närmare bestämmelser i lag. Enligt 3 kap. 12 § yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) får i lag meddelas föreskrifter med syfte att förebygga spridning genom teknisk upptagning av kartor, ritningar eller bilder som återger Sverige helt eller delvis och innehåller upplysningar av betydelse för rikets försvar. Yttrande- och informationsfriheten i övrigt får begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, vilket följer av 2 kap. 20–22 §§ RF. En sådan begränsning ska ske genom lag. Enligt 8 kap. 2 § RF ska föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna som gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden meddelas genom lag. Även Europakonventionen medger inskränkning av yttrande-

och informationsfriheten bl.a. med hänsyn till statens säkerhet, den territoriella integriteten eller den allmänna säkerheten (artikel 10.2). Likaså innehåller den Europeiska unionens stadga om de grundläggande friheterna bestämmelser i artikel 52.1 om begränsningar och inskränkningarna genom lag, förenliga med det väsentliga innehållet i de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan.

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, innehåller bestämmelser om hanteringen av allmänna handlingar hos myndigheterna, särskilt förbud att lämna ut allmänna handlingar och om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet. I 15 kap. 2 § OSL finns regler om försvarssekretess. I bestämmelsen föreskrivs bl.a. att sekretess gäller för uppgift som rör verksamhet för att försvara landet eller planläggning eller annan förberedelse av sådan verksamhet eller som i övrigt rör totalförsvaret, om det kan antas att det skadar landets försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet om uppgiften röjs. Av bestämmelsen framgår vidare att för uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år. Om det finns särskilda skäl, har regeringen möjlighet att meddela föreskrifter om att sekretessen ska gälla under längre tid. Om det i en allmän handling förekommer uppgifter för vilka sekretess gäller enligt 15 kap. 2 § OSL, gäller sekretessen i högst etthundrafemtio år, om uppgifterna rör landskapsinformation om militärgeografiska förhållanden, rikets fasta försvarsanläggningar för krigsbruk, underhållsanläggningar som kan röja försvarets grupperingar, planerade försvarsanläggningar i form av mineringar och andra hinder eller militärtekniska forskningsresultat (se 4 § första stycket 1 offentlighets- och sekretessförordningen [2009:641]). I 15 kap. 4 § OSL framgår att begäran att få ta del av en handling som upprättats av Lantmäteriet eller Sjöfartsverket och som innehåller kart- eller flygbildsmaterial av betydelse för totalförsvaret eller uppgift ur myndighetens geodetiska arkiv vid tillämpning av 15 kap. 2 § OSL ska prövas av den myndighet som upprättat handlingen. När det gäller geografisk miljöinformation begränsas de informationsansvarigas skyldigheter genom en hänvisning i 10 § lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation (LGM) till OSL. I 10 kap. 5 a § OSL föreskrivs att annan sekretess än den som följer av 15 kap. samt 18 kap. 1–3, 8, 11 och 13 §§ OSL inte hindrar att en uppgift som utgör metadata om geografisk miljöinformation eller informationshanteringstjänster enligt 6 § LGM görs tillgänglig genom en informationshanteringstjänst som avses i 11 § samma lag. Det innebär således att om tillgången till metadata skulle få negativa följder för rikets säkerhet, dess förhållande till andra stater eller mellanfolkliga organisationer eller för allmän säkerhet kan den begränsas, om det finns sekretessregler i OSL som motsvarar dessa skyddsintressen. I 10 kap. 5 a § andra stycket OSL finns en sekretessbrytande regel som innebär att sekretessreglerna i bl.a. 15 kap. OSL inte hindrar att en uppgift som utgör geografisk miljöinformation eller metadata om geografisk miljöinformation görs tillgänglig genom en sådan informationshanteringstjänst i 11 eller 12 § LGM och som tillhandahålls av en myndighet, om det är uppenbart att uppgiften har sådan betydelse från miljösynpunkt att intresset av allmän kändedom om uppgiften har företräde framför det intresse sekretessen ska skydda. Uppgifter av det här slaget har också stor betydelse för havsförvaltningen och för de näringsverksamheter som bedrivs i havs- och kustområden, vilka får anses

utgöra en del av det allmänintresse som finns för dessa uppgifter. För informationsansvariga enskilda organ som inte faller under OSL:s tillämpningsområde finns bestämmelser om möjligheter att begränsa tillgänglighetsförändringen av information i 11–14 §§ LGM.

Det har i Sverige sedan lång tid tillbaka ansetts nödvändigt att begränsa tillgången till landskapsinformation för att säkerställa den nationella säkerheten (se propositionen Skydd för landskapsinformation, 1993/94:32 s. 11). Detta behov tillgodoses i dag i huvudsak genom bestämmelserna i lagen (1993:1742) om landskapsinformation (LiL) med tillhörande förordning (1993:1745), LiF. Ett av de huvudsakliga syftena med lagen och förordningen om skydd för landskapsinformation är att förhindra att information om hemliga militära och civila försvarsanläggningars belägenhet och funktion återges i databaser eller på kartor på ett sätt som kan underlätta planeringen av ett fientligt angrepp mot Sverige eller i övrigt kan orsaka skada för totalförsvaret.

Med uttrycket landskapsinformation avses i detta sammanhang lägesbestämd information om förhållanden på och under markytan samt på eller under sjö- och havsbotten.

4.2 Gällande rätt

4.2.1 Lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation

I lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) finns bestämmelser om krav på tillstånd för sjömätning, fotografering och liknande registreringar från luftfartyg under höjd beredskap eller under annan tid som regeringen bestämmer med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap, för att upprätta databaser för landskapsinformation samt för spridning av flygbilder och liknande registreringar från luftfartyg, av kartor samt av andra sammanställningar av landskapsinformation (se 1 § LiL). LiL och förordningen (1993:1745) om skydd för landskapsinformation (LiF) har i huvudsak haft samma innehåll sedan de trädde i kraft den 1 oktober 1994. Till grund för LiL och LiF låg betänkandet Sekretess för landskapsinformation (SOU 1990:71). Den nya lagen ersatte de tidigare lagarna (1975:370) om förbud mot spridning och utförelse av vissa kartor och (1975:371) om förbud mot spridning och utförelse av flygbilder och vissa fotografiska bilder. Den nya regleringen innebar en anpassning till utvecklingen av teknik och metoder för att samla in, lagra, bearbeta och presentera information om landskapet.

I 3 § LiL finns regler om sjömätning. Bestämmelsen anger att sjömätning inte får utföras inom Sveriges sjöterritorium, med undantag av insjöar, vattendrag och kanaler, utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Tillstånd ska meddelas endast om det finns särskilda skäl för det. Undantaget är sjömätning inom allmän hamn som företas av den som ansvarar för hamnen.

Enligt 4 § LiL får fotografering eller liknande registrering från luftfartyg inom eller av sådana restriktionsområden som bestämts av regeringen enligt 1 kap. 8 § första stycket första meningen luftfartslagen (2010:500)

inte utföras utan tillstånd när det råder höjd beredskap eller under annan tid som regeringen bestämmer med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela tillstånd endast om det finns särskilda skäl för det. Av 4 § andra stycket LiL framgår att om Sverige är i krig eller krigsfara eller om det råder sådana utomordentliga förhållanden som beror på att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara, får regeringen föreskriva att vad som sägs i första stycket om tillstånd ska gälla för fotografering eller liknande registrering från luftfartyg även inom eller av andra områden än restriktionsområden. I 4 § tredje stycket LiL åläggs befälhavare på luftfartyg en skyldighet att se till att fotografering eller annan liknande registrering inte utförs i strid med bestämmelserna i första och andra stycket.

Av 5 § LiL framgår att en databas med landskapsinformation över svenskt territorium inte får inrättas utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om databasen ska föras med hjälp av automatisk databehandling. Tillstånd ska ges om databasens innehåll inte kan antas medföra skada för Sveriges totalförsvar. Av 5 § andra stycket LiL framgår att tillstånd inte krävs för en sådan databas som nämns i första stycket, om den framställs enbart med hjälp av material som får spridas enligt 6 eller 7 § LiL eller som annars får spridas utan hinder av bestämmelserna i lagen. Hänvisningen till 7 § innebär ett undantag från tillståndskrav för satellitinformation. I 5 § tredje stycket LiL möjliggörs för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att medge undantag från kravet på tillstånd.

I 6 § LiL begränsas den grundlagsskyddade rätten till information genom att krav på tillstånd föreligger för spridning av vissa typer av geografisk information. Bestämmelsen anger i första stycket första meningen att flygbilder och liknande registreringar från luftfartyg, kartor i större skala än 1:100 000 samt andra sammanställningar av landskapsinformation över svenskt territorium inte får spridas utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Tillstånd ska ges om spridning kan ske utan att det kan antas medföra skada för Sveriges totalförsvar. I 6 § andra stycket anges vidare att tillstånd inte krävs för kartor och flygbilder som framställts före år 1900.

Av 6 § tredje stycket LiL framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag från kravet på tillstånd. Bestämmelserna i 6 § första stycket första meningen LiL rörande krav på tillstånd för spridning av landskapsinformation gäller inte, enligt 7 § LiL, för bilder eller liknande registreringar av landskapsinformation som har framställts endast med hjälp av satelliter, under förutsättning att materialet inte har ställts samman med annan landskapsinformation över svenskt territorium.

I 8–13 §§ LiL återfinns straffbestämmelser, bestämmelser om förverkande och överklagandefrågor.

4.2.2 Lagen (2010:1767) och förordningen (2010:1770) om geografisk miljöinformation

Genom lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation och förordningen (2010:1770) om geografisk miljöinformation genomfördes det s.k. Inspiredirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG av den 14 mars 2007 om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen [Inspire]). Direktivet trädde i kraft 2007 och skulle vara införlivat i svensk rätt före den 15 maj 2009. Det har sin grund i Europeiska kommissionens sjätte miljöhandlingsprogram och är tillämpligt inom de områden för gemenskapens miljöpolitik samt för politik och verksamhet som kan påverka miljön.

Lagstiftningen om geografisk miljöinformation syftar till att etablera en fungerande infrastruktur för tillgång till och utbyte av geografisk information som är användbar för verksamheter och åtgärder som kan påverka människors hälsa eller miljön (geografisk miljöinformation). Myndigheter, kommuner och vissa enskilda organ som har geografisk miljöinformation och informationshanteringstjänster ska medverka i det nya systemet genom att göra informationen och tjänsterna tillgängliga för allmänheten (informationsansvar) samt dela information med andra myndigheter, kommuner och enskilda organ som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter som kan ha betydelse för miljön (samarbete). Vilka myndigheter m.fl. som i praktiken har ett informationsansvar framgår av 3 kap. förordningen om geografisk miljöinformation. Lantmäteriet har getts i uppgift att samordna den svenska infrastrukturen för tillgång till och utbyte av geografisk miljöinformation genom att se till att det i Sverige finns ett sammanhängande system för informationen tillgängligt via internet (Geodataportalen, www.geodata.se) och att systemet är samordnat med det system för geografisk miljöinformation som finns inom Europeiska unionen.

4.2.3 Skyddslagen (2010:305)

Skyddslagen (2010:305) innehåller bestämmelser om vissa åtgärder till förstärkt skydd för byggnader, andra anläggningar, områden och andra objekt mot sabotage, terroristbrott, spioneri och röjande i andra fall av hemliga uppgifter som rör totalförsvaret samt grovt rån. Enligt lagen kan förstärkt skydd möjliggöras genom att det beslutas om att byggnader, andra anläggningar och områden (även vattenområden som är av särskild betydelse för det militära försvaret) är skyddsobjekt (4–6 §§). Det kan röra sig om såväl civila som militära objekt. Det är regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som beslutar ifråga om skyddsobjekt (18 §). Av 7 § skyddslagen framgår att ett beslut om skyddsobjekt innebär att obehöriga inte har tillträde till skyddsobjektet. Beslutet kan enligt andra stycket förenas med förbud att göra avbildningar, beskrivningar eller mätningar av eller inom skyddsobjektet. Ett tillträdesförbud kan med stöd av tredje stycket ersättas av ett utbildningsförbud eller av ett förbud mot att bada, dyka, ankra eller fiska, om det räcker för att tillgodose skyddsbehovet.

4.3 Behovet av en reform

Det huvudsakliga syftet med lagen och förordningen om skydd för landskapsinformation är att förhindra att information om hemliga militära och civila försvarsanläggningars belägenhet och funktion återges i databaser eller på kartor på ett sätt som kan underlätta planeringen av ett fientligt angrepp mot Sverige, eller i övrigt kan orsaka skada för totalförsvaret. Behovet av att begränsa tillgången till sådan information som lagstiftningen reglerar för att säkerställa den nationella säkerheten kvarstår, även om *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI)* anser att det bör övervägas om det inte är lämpligt att avveckla skyddslagstiftningen helt när det gäller geografisk information.

Den typ av uppgifter det är fråga om omfattas ofta av sekretess och har av lagstiftaren i vissa fall ansetts vara så skyddsvärda att sekretessstiden utsträckts till etthundrafemtio år. En förklaring till att uppgifterna anses så skyddsvärda är att om de en gång röjts så kan de inte återtas. Det kan också vara omöjligt eller mycket komplicerat att ändra på militära geografiska förhållanden. Detta kan dessutom vara oerhört kostsamt.

Med anledning av försvarsbesluten som fattades år 1996, 2000 samt 2004 har en omfattande avveckling skett av anläggningar av den typ som lagen tar sikte på. I det kommittédirektiv (dir. 2012:69) som låg till grund för utredningens arbete konstaterade regeringen att Sverige i dag inte står inför samma militära hotbild som då lagen och förordningen tillkom för snart 20 år sedan. Efter det att kommittédirektivet beslutades och utredningen överlämnades har dock säkerhetsläget försämrats. Händelseutvecklingen i östra Europa tillsammans med den ekonomiska krisen ställer Europa inför en rad utmaningar vilket skapar en dynamisk och svårförutsägbar säkerhetspolitisk utveckling för Östersjöregionen. Försvarsberedningen understryker i sin rapport (Försvaret av Sverige, Starkare försvar för en osäker tid, Ds 2014:20) att Östersjöregionen utgör ett viktigt geostrategiskt område ur ett brett säkerhetsperspektiv. Sedan 2007 har den militära övnings- och underrättelseverksamheten i Östersjöområdet ökat, vilket innebär en ökad risk för incidenter. I oktober 2014 kränktes Sveriges territorialvatten av främmande makts undervattensverksamhet. Kränkningen bekräftar bilden av ökade spänningar i vårt närområde. Ett enskilt militärt väpnat angrepp direkt mot Sverige är fortsatt osannolikt. Kriser eller incidenter, som även inbegriper militära maktmedel kan dock uppstå och på längre sikt kan militära angreppshot likväl aldrig uteslutas. Händelseutvecklingen i östra Europa innebär att risken för dessa har ökat, även i vårt närområde.

Därtill kommer att terroristhotet mot samhällsviktiga anläggningar och ledningssystem uppmärksammats alltmer sedan den 11 september 2001. Information om sådana anläggningar och system insamlas och förvaltas i stor utsträckning av statliga och kommunala myndigheter och bolag med ansvar för störningsfri tillgång till t.ex. dricksvatten, el och telekommunikationer. Med hänsyn till kommuners och landstings ökade ansvar för krisberedskap och krishantering samt skyldigheter enligt säkerhetsskyddslagen (1996:627) att genomföra säkerhetsanalyser i sin verksamhet bör det övervägas om det finns behov för dessa organ att i ökad utsträckning ha tillgång till landskapsinformation.

Ett annat skäl till behov av en reform av lagstiftningen är den teknikutvecklingen som skett de senaste 20 åren sedan den nuvarande lagen trädde i kraft och som har medfört att bestämmelserna blivit föråldrade. När bestämmelserna om skydd för landskapsinformation tillkom var de myndigheter som undantogs från kravet på tillstånd ledande inom framställningen av kartor med geografisk information och därmed lagring av informationen i databaser. Sedan dess har övriga statliga och kommunala myndigheter och bolag digitaliserat sina kartinnehav och lagrar och ajourhåller geografisk information i databaser. Dessutom samlar alltför privata bolag in och lagrar geografisk information. Geografisk information används också mer och mer i helt nya samhällssektorer och verksamheter, ofta för att få ut så stor samhällsnytta som möjligt, men i bland även för rent kommersiella ändamål eller för att tillgodose privata intressen som t.ex. hur man hittar till en viss adress. Tillgången till geografisk information på miljöområdet är också viktig för havsmiljöförvaltningen och för att de företag som bedriver verksamhet i våra havs- och kustområden ska kunna utvecklas. En förenkling av tillståndsförfarandet som är anpassad till den snabba teknikutvecklingen är därför nödvändig.

Dessutom kan lagen behöva moderniseras med hänsyn till utvecklingen inom anslutande lagstiftning på området – exempelvis bör övervägas om uttrycket landskapsinformation också fortsättningsvis är en lämplig benämning.

5 En ny lag föreslås

Regeringens förslag: Skyddet för landskapsinformation ska regleras i en ny lag. Uttrycket geografisk information ska användas i stället för landskapsinformation, med bibehållen innebörd. Uttrycket geografisk information ska förklaras i lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Blekinge län, Gotlands län, Kalmar län, Norrbottens län, Västernorrlands län och Västra Götalands län* tillstyrker förslaget att ersätta uttrycket landskapsinformation med geografisk information och att lagstiftningen inte ska tillämpas på registerinformation utan lägesbestämning. *Kiruna kommun* instämmer också angående namnbyte av den nuvarande lagen till lagen om skydd för geografisk information.

Skälen för regeringens förslag: Som redovisats i avsnitt 4.3 föreligger ett behov av en reform av den nu aktuella lagstiftningen. Lagstiftningen behöver moderniseras och anpassas till de krav som numera bör ställas på området. Regeringens avsikt är att skapa ett teknikneutralt regelverk som erbjuder en flexibilitet över tiden och som därmed kan möta skiftande förhållanden och förutsättningar. Vidare bör regleringen vara överskådlig, lätt att tillämpa och tydlig. Det faller sig därför naturligt att en modernisering av skyddslagstiftningen rörande geografisk

information innebär att 1993 års reglering ersätts av en ny lag och förordning, vilket också välkomnas av remissinstanserna.

I utredningens uppdrag låg att särskilt analysera och ta ställning till om lagens definition av landskapsinformation är ändamålsenlig och om det finns behov av att utsträcka eller inskränka lagens tillämpningsområde. Utgångspunkten i det arbetet skulle vara att landskapsinformation som är känslig från sekretessynpunkt fortfarande ska skyddas. I direktiven angavs vidare att syftet ska vara att förhindra att information om hemliga militära och civila försvarsanläggningars belägenhet och funktion återges i databaser eller på kartor på ett sätt som kan underlätta planeringen av ett fientligt angrepp mot Sverige eller i övrigt kan orsaka skada för totalförsvaret.

I lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) används uttrycket landskapsinformation. Med sådan information avses lägesbestämd information om förhållanden på och under markytan samt på och under sjö- och havsbotten (2 §). Det rör sig om lägesbestämd data om landskapets naturgivna innehåll och egenskaper samt konstgjorda företeelser. Att informationen är lägesbestämd innebär att den ska vara koordinatsrelaterad. Med landskapsinformation avses alltså all slags information om landskapets naturgivna innehåll och egenskaper såsom berg, jord, vegetation, vatten, terräng- och bottenpografi m.m., men även konstgjorda företeelser. Vidare ingår all slags tillägsinformation såsom exempelvis ortnamn och gränser (se prop. 1993/94:32 s. 31).

Lantmäteriet har i en skrivelse till regeringen av den 23 juni 2008 (Fö 2005/2929/RS) gjort gällande att uttrycket geografisk information numer används allmänt i stället för landskapsinformation. I förarbetena till lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation anges att ett kriterium för att information ska kunna kallas geografisk information är att den har någon form av lägesbestämning eller kan kopplas ihop med ett objekt som har det. Geografisk information beskriver således företeelser som kan visas på en karta med hjälp av koordinater eller annan lägesangivelse, t.ex. en adress. I de nyss nämnda förarbetena anges vidare att uttrycket geografisk information i vissa sammanhang används synonymt med landskapsinformation. Geografisk information och geografisk data förekommer ibland som synonymer till uttrycket geodata. Geodata kan vara uppmätta, beräknade, uppskattade eller på annat sätt konstaterade dataföreteelser, inklusive deras geografiska läge. Geodata innefattar exempelvis kartdata såväl som registerinformation om byggnader, sjöar, vägar, vegetation och befolkning (se propositionen Ett sammanhängande system för geografisk miljöinformation, 2009/10:224 s. 44). Geografisk information är för övrigt ett begrepp som återfinns i förordningen (2009:946) med instruktion för Lantmäteriet.

I syfte att uppnå en mer enhetlig och modern begreppsbildning, och eftersom uttrycket landskapsinformation kan leda till associationer som inte längre är relevanta i sammanhanget, föreslår regeringen att uttrycket i den här aktuella lagen ska bytas ut mot uttrycket geografisk information. Geografisk information ska, liksom det tidigare uttrycket landskapsinformation, användas som benämning på sådan information som är lägesbestämd och som avser förhållanden på och under markytan samt på och under sjö- och havsbotten. Förslaget till ändring är endast av språklig karaktär och avser således ingen förändring i sak.

Sammanfattningsvis föreslår således regeringen att den nuvarande lagen om skydd för landskapsinformation upphävs och ersätts av en ny lag där uttrycket landskapsinformation ersätts med geografisk information. Uttrycket geografisk information ska ha samma innebörd som landskapsinformation och ska förklaras i den nya lagen.

6 Skyddsintresset ska fortfarande vara kopplat till försvarssekretessen

Regeringens förslag: Lagens syfte ska även fortsättningsvis vara att skydda sådana uppgifter av betydelse för totalförsvaret som omfattas av försvarssekretess.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringen förslag.

Remissinstanserna: *Lantmäteriet* delar utredningens bedömning, liksom *Länsstyrelserna i Blekinge län, Gotlands län, Kalmar län, Norrbottens län, Västernorrlands län och Västra Götalands län* som anser att frågan om att utsträcka skyddsintresset till ”allmän säkerhet” är en komplex fråga som bör hanteras på annat sätt. *Säkerhetspolisen* är dock av en annan uppfattning och anser att skyddsintresset bör vara kopplat till Sveriges säkerhet och omfatta andra grundläggande nationella intressen, med anledning av den förändrade hotbilden. *Svensk Energi* delar inte heller utredningens bedömning utan efterfrågar ett förtydligande av vad som avses med totalförsvaret eftersom även sabotage och terrorhandling i fred kan påverka samhället och verksamheter som inte har med totalförsvaret att göra. Föreningen anser därför att det finns anledning att inkludera även uppgifter som är av betydelse för innehavaren av en samhällskritisk anläggning, exempelvis inom elförsörjning.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen delar *Säkerhetspolisens* och *Svensk Energis* uppfattning att Sveriges säkerhet i dag inte bara innefattar militär säkerhet, utan även säkerhet för andra samhällsviktiga funktioner som kan vara måltavlor för exempelvis terrorister eller enskilda gärningsmän.

Lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) är dock en lag vars syfte har varit och är att skydda information av betydelse för rikets försvar. Att dessa uppgifter är särskilt känsliga kommer bl.a. till uttryck genom den långa sekretesstid som uppgifterna har enligt offentlighets- och sekretesslagen ([2009:400], OSL) och offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641). Enligt regeringsformen har var och en rätt till ett antal grundläggande fri- och rättigheter, bl.a. yttrandefrihet och informationsfrihet. Dessa friheter får bara inskränkas genom lag och för att tillgodose särskilda i regeringsformen uppräknade ändamål, som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Ett sådant är rikets säkerhet men även allmän ordning och säkerhet och förebyggandet och beivrandet av brott finns med i uppräknningen. När det gäller spridning och framställning av geografisk information ges i tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) (6 kap. 1 och 2 §§ TF och 3 kap.

12 § YGL) möjlighet att inskränka spridning och framställning av kartor, ritningar eller bilder över Sverige eller del av Sverige, men endast om dessa innehåller upplysning av betydelse för rikets försvar. Det är enligt dessa grundlagar alltså inte möjligt att begränsa spridningen eller framställning av kartor eller bilder över Sverige med hänvisning till annat än rikets försvar. Att inskränka spridning och framställning av geografisk information med hänsyn till Sveriges säkerhet, som bl.a. Säkerhetspolisen förespråkar, är alltså inte möjligt utan grundlagsändring och skulle innebära en i jämförelse med i dag väldigt stor begränsning av informationsfriheten och yttrandefriheten som det inte finns skäl för att göra.

För att kunna skydda försvarskänslig geografisk information krävs därtill att uppgifter som redan är framtagna omfattas av sekretess enligt OSL, eftersom uppgifterna annars kan begäras ut som allmänna handlingar. Den nuvarande lagen om skydd för landskapsinformation, liksom den föreslagna lagen om skydd för geografisk information, måste därför utgå från vad som skyddas av OSL.

Regeringen anser att den av utredningen föreslagna lagen tillgodoser de ändamål och syften som lagen är till för att skydda, nämligen totalförsvaret. Regeringen påminner också om att i uttrycket totalförsvaret ingår militär verksamhet (militärt försvar) och civil verksamhet (civilt försvar) som behövs för att förbereda landet för krig enligt 1 § lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap. Det militära försvaret är inte någon myndighet utan avser den militära verksamhet som bedrivs av myndigheten Försvarsmakten och andra organ. Den militära verksamheten bedrivs dock huvudsakligen inom och av just Försvarsmakten. Det civila försvaret omfattar all den civila verksamhet som ingår i totalförsvaret, det vill säga alla de beredskapsförberedelser som statliga civila myndigheter, kommuner, landsting och kyrkliga kommuner (motsvaras i dag av församling i Svenska kyrkan) samt enskilda, företag, föreningar m.fl. vidtar i fredstid och all den civila verksamhet som behövs under krigsförhållanden för att stödja Försvarsmakten, skydda och rädda liv och egendom, trygga en livsnödvändig försörjning och upprätthålla viktiga samhällsfunktioner (propositionen Totalförsvaret i förnyelse – Etapp 2, 1996/97:4 s. 297). Uttrycket totalförsvaret täcker således väl in skyddsvärda intressen avseende såväl militära anläggningar som civila samhällsviktiga anläggningar.

Sammanfattningsvis anser regeringen att lagens syfte även fortsättningsvis ska vara att skydda uppgifter av betydelse för totalförsvaret som omfattas av försvarssekretess. Vad som omfattas är en prövning som måste göras i varje enskilt fall.

7 Sjömätning

7.1 Nuvarande regler

Enligt 3 § lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) får sjömätning inte utföras inom Sveriges sjöterritorium, med undantag av insjöar, vattendrag och kanaler, utan tillstånd av regeringen eller den

myndighet som regeringen bestämmer. Tillstånd ska meddelas endast om det finns särskilda skäl för det. Den som ansvarar för en allmän hamn behöver dock inte tillstånd för sjömätning som utförs i hamnen. Vissa i förordningen (1993:1745) om skydd för landskapsinformation uppräknade myndigheter får också utföra sjömätning utan tillstånd.

7.2 Praktiska problem

Nuvarande ordning innebär att det finns ett generellt förbud att utan tillstånd utföra sjömätning på andra ställen inom Sveriges sjöterritorium än i insjöar, vattendrag, kanaler samt i allmänna hamnar. Ny teknik i form av GPS kombinerad med datateknik, ekolod och radar har inneburit ökade möjligheter att på ett enkelt sätt samla in djupinformation utan omfattande kostnader. Många navigationssystem som används både yrkesmässigt och av privatpersoner sparar positioneringen och då även djupinformation och annan känslig information. Regleringen innebär således att en omfattande del av privatpersoners navigering för privat bruk omfattas av lagens tillämpningsområde eftersom i princip all bestående registrering av positionsbestämning kräver tillstånd. Om det även beaktas att antalet sjömätningssärenden hos Försvarsmakten är få (30–40 stycken per år) finns det skäl att anta att reglerna om tillståndskrav för sjömätning i stor utsträckning inte följs. Detta försvårar möjligheten att upprätthålla förbudet mot sjömätning såsom det i dag är utformat.

Behovet av att sjömäta är stort. Vid sidan av privata båtägare finns det myndigheter, kommuner och företag som behöver utföra sjömätning i sin verksamhet. Ett annat motstridigt intresse till behovet av att från försvarssynpunkt ha ett vittgående skydd av djupinformation är att efterfrågan på sådan information har ökat, bl.a. inom verksamheter som arbetar med miljöfrågor. Som exempel kan nämnas behovet att kommunicera förekomst och utveckling av karakteristiska och skyddsvärda arter och habitat och definiera de marina naturtyperna för att kunna skydda och förvalta de marina områdena. Regeringen beslutade den 27 februari 2014 (dnr M2014/593/Nm) om ett nytt etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster som innebär att det formella skyddet för marina områden kommer att behöva öka och de ekologiska sambanden behöva stärkas. Informationen behövs också för utvecklingen av de maritima näringarna. Havsmiljöutredningen anförde i sitt slutbetänkande SOU 2008:48, En utvecklad havsmiljöförvaltning s. 319f., att sekretess för detaljerad information om djup- och bottenbeskaffenhet uppfattas som ett stort problem av myndigheter och forskare som arbetar med havsmiljöfrågor eftersom information ligger till grund för mycket av den kunskapsuppbyggnad, modellering och planering av havsmiljön som en hållbar förvaltning av haven kräver. Som exempel kan nämnas underlag för att identifiera skyddsvärda biotoper, marina reservat och etablering av vindkraftverk. En förutsättning för detta är god tillgänglighet till detaljerad information om bottenografi och bottenbeskaffenhet. Havsmiljöutredningen menade dels att den tredelade tillståndsprocessen är tidskrävande, dels att det i dag finns andra typer av hot mot samhället än det militära, såsom ett förändrat klimat och olika miljöproblem. Enligt

Havsmiljöutredningen borde data om djup och bottenbeskaffenhet vara så långt som möjligt fritt tillgängliga.

Genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG av den 17 juni 2008 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (*Havsmiljödirektivet*) genom havsmiljöförordningen (2010:1341) har också ökat behovet av djupdata. Havsmiljödirektivet ställer nya krav på miljöövervakning i syfte att säkerställa att god miljöstatus i haven kan nås. För att uppfylla direktivets krav måste därför nuvarande program för miljöövervakning utökas för att få bättre kunskaper om de marina livsmiljöerna. *Havs- och vattenmyndigheten* påpekar i sitt remissvar att Sverige har ett antal internationella åtaganden gällande genomförandet av hållbar förvaltning av svenska havsområden. För att Sverige ska kunna uppfylla dessa åtaganden förutsätts enligt Havs- och vattenmyndigheten att sjögeografisk information finns och är tillgänglig.

I enlighet med rådets förordning (EG) nr 199/2008 av den 25 februari 2008 om upprättande av en gemenskapsram för insamling, förvaltning och utnyttjande av uppgifter inom fiskerisektorn och till stöd för vetenskapliga utlåtanen rörande den gemensamma fiskeripolitiken sker datainsamling av biologiska data som bland annat omfattar bottenrålundersökningar och oceanografisk provtagning. Dessa data används sedan för att uppskatta fiskebeståndens storlek och sammansättning, vilket i sin tur ligger till grund för beslut om fiskekvoter.

Det är inte bara myndigheter som har behov av djupdata i sin verksamhet utan efterfrågan från andra aktörer på sådan information har ökat. Detta har lett till uppkomsten av privata elektroniska sammanställningar av djupinformation som bygger på att användaren delar med sig av sin djupinformation och får tillgång till andras djupinformation.

Ett annat praktiskt problem med nuvarande ordning, som bl.a. *Sjöfartsverket* har uppmärksammat, är att i dag innebär sjömätning per automatik en lagring av geografisk information, vilket i sig kräver ett särskilt databastillstånd vid sidan av sjömätningstillståndet. I praktiken söks inte sådana tillstånd.

Försvarsmaktens ståndpunkt är att djupinformationen trots ovan angivna problem alltjämt är skyddsvärd. Försvarsmakten konstaterade, i Försvarsmaktens redovisning i november 2008 av regeringens uppdrag om en översyn av kriterierna för bedömning av vattendjupinformationens militära värde, att betydande delar av den svenska kusten har en unik geografi i form av skärgårdar med stora djup och avsevärda bottentopografiska variationer samt områden med stora mängder av grund. Detta har historiskt utnyttjats som en naturlig del i försvaret av landet och som basområden för egna stridskrafter. Dessa geografiska förhållanden fyller även i dag en viktig funktion för det militära försvaret. Försvarsmakten ansåg vidare att hotbilden 2008 med låg risk för ett väpnat angrepp inte kunde utgöra grund för bedömningen av vilket skydd som behövs för djupinformation. Myndigheten underströk att djupinformation som lämnas ut i dag inte kan återtas om hotbilden mot Sverige skulle förändras. Detta, tillsammans med informationens mycket långa varaktighet samt de strategiska, operativa och taktiska fördelar högupplöst djupinformation kan ge innebär att djupinformationen inom vissa geografiska områden fortsatt är skyddsvärd. Ett frisläppande av all djupinformation över det

svenska sjöterritoriet kan enligt Försvarmakten få stora operativa och taktiska negativa konsekvenser. Det informationsöverläge som Försvarmakten har i dag skulle urholkas och på sikt försvinna helt. Detta skulle på kort sikt bl.a. medföra att Försvarmaktens uppgift att hävda den territoriella integriteten mot framförallt främmande undervattensverksamhet försvåras avsevärt. På längre sikt kan förmågan att försvara Sverige mot väpnat angrepp begränsas. Efter händelserna hösten 2014 med främmande undervattensverksamhet i svenska farvatten har Försvarmakten konstaterat att det faktum att främmande makt kränker Sveriges sjöterritorium pekar på ett starkt skyddsbehov av sjögeografisk information vars tillgängliggörande kan antas medföra skada för totalförsvaret. Tillstånd till sjömätning är centralt för skyddet av sådan sjögeografisk information. Försvarmakten har identifierat två generella områden inom vilka den högupplösta djupinformationen enligt myndigheten inte kan skyddas och därför kan släppas fri inom ramen för ett tillståndsförfarande. Det första området är de allmänna farleder som finns angivna i Sjöfartsverkets tillkännagivande (SJÖFS 2013:4) av register över allmänna farleder och allmänna hamnar, eftersom det inom farlederna är mycket svårt att upptäcka och förhindra dold insamling av djupinformation. Det andra området är djupintervallet 0–6 meter, inom vilket det i dag är möjligt att med hjälp av öppen information, exempelvis kommersiellt tillgänglig satellitinformation, analysera fram djupinformation. Därutöver har Försvarmakten kunnat identifiera ett antal områden där högupplöst djupinformation efter begäran kan släppas fri. Totalt sett rör det sig om högupplöst djupinformation inom ungefär halva det svenska sjöterritoriet som inom ramen för ett tillståndsförfarande kan släppas fri enligt Försvarmakten.

Regeringen ansåg i propositionen En sammanhållen svensk havspolitik att en betydande del högupplöst djupinformation borde kunna släppas fri. Regeringen delade dock Försvarmaktens uppfattning att djupinformationen avseende vissa områden även fortsättningsvis måste vara sekretessbelagd samt underströk att det var angeläget att den nuvarande tillståndprocessen avseende den sjögeografiska informationen förenklades (se prop. 2008/09:170 s. 77 f.).

7.3 Allmänna utgångspunkter

Som regeringen tidigare konstaterat ska utgångspunkten alltså vara kopplingen till försvarssekretessen. Försvarmakten har konstaterat att sjögeografisk information i vissa områden fortfarande bör omfattas av sekretess, även om en stor del av denna information kan släppas fri. Mot denna bakgrund går det inte att helt släppa kraven på tillstånd för sjömätning. I sakens natur ligger också att specifika områden inte kan göras tillståndsfria eftersom det då motsatsvis framgår vilka områden som är känsliga ur försvarssynpunkt. Att behålla ett så utsträckt tillståndsförfarande som råder i dag är dock inte ändamålsenligt eftersom den bristande efterlevnaden och kontrollen gör att regelverket inte bidrar till att skydda känslig information utan i stället leder till en onödig byråkrati. En alltför stark begränsning vad avser den geografiska informationen inverkar

också menligt på havsmiljöarbetet och på möjligheterna att utveckla maritima verksamheter. Regeringens mål har därför varit att utifrån dessa utgångspunkter tillmötesgå önskade lättnader så långt som möjligt, dels i syfte att tillgängliggöra information och dels i syfte att förenkla tillståndsförfarandet.

Utgångspunkten vid tillståndsprövningen, när det gäller sjömätning, är således att sekretess endast gäller för insamlad djupinformation om det kan antas att skada uppstår om sjömätningstillstånd beviljas. Skadebedömningen ska i första hand göras av själva uppgiften och inte utifrån omständigheter i det enskilda fallet. Är uppgiften av sådan art att ett utlämnande typiskt sett kan vara ägnat att medföra skada för skyddsintresset skyddas uppgiften av sekretess. När det gäller uppgifter som typiskt sett kan anses vara känsliga kan upplysningar om sökandens identitet, säkerhetsskyddsrutiner eller syfte med insamlingen av djupinformation leda till att det inte längre finns någon anledning att anta att en skada kan uppkomma. I sådana fall bör sjömätningstillstånd beviljas.

Eftersom det är uppgifter av betydelse för totalförsvaret som alltjämt ska skyddas med regleringen har utredningens överväganden i denna del byggt på Forsvarsmaktens analys över känsliga områden när det gäller vilka olika möjligheter som finns att inskränka lagens tillämpningsområde och samtidigt bibehålla ett skydd för känsliga uppgifter. Regeringen delar denna bedömning.

Tillämpningen av den föreslagna lagen begränsas dock av folkrättsens regler, bl.a. om oskadlig genomfart av territorialhavet (artikel 19, Förenta nationernas havsrättskonvention, United Nations Convention on the Law of the Sea, UNCLOS; SÖ 2000:1). Genomfart definieras som oskadlig om den inte stör kuststatens lugn, ordning eller säkerhet. Oskadlig genomfart ska ske i enlighet med konventionen och andra folkrättsliga regler. I artikeln lämnas en uppräkningslista av handlingar inom territorialhavet som anses störa kuststatens lugn, ordning eller säkerhet (punkt 2 a–1). Denna lista av handlingar är uttömmande och ger kuststaten en möjlighet att bedöma om en genomfart är oskadlig eller inte. Handlingarna ska för att diskvalificera genomfarten som oskadlig ha begåtts inom territorialhavet. En av punkterna är åtgärder som syftar till att insamla information till skada för kuststatens försvar eller säkerhet. Under denna punkt faller alltså otillåten sjömätning in om syftet är just att samla in informationen till skada för kuststatens försvar eller säkerhet. Genomfarten är i dessa fall således inte oskadlig och Sverige får ingripa med de befogenheter som gäller enligt nationell lagstiftning, dvs. exempelvis de befogenheter som följer av den nu föreslagna lagen. Är genomfarten däremot oskadlig är förbudet mot sjömätning inte tillämpligt (se vidare avsnitt 7.5).

Rätten för utländska statsfartyg till oskadlig genomfart regleras särskilt i tillträdesförordningen (1992:118). Vid överträdelser av tillträdesförordningen ska åtgärder mot kränkningen av svenskt territorium vidtas med stöd av förordningen (1982:756) om Forsvarsmaktens ingripanden vid kränkningar av Sveriges territorium under fred och neutralitet, m.m. (IKFN-förordningen).

Slutligen bör nämnas att reglerna även fortsättningsvis med hänsyn till 2 kap. 21 § RF bör vara utformade på så sätt att de i så liten utsträckning som möjligt innebär en inskränkning av enskildas fri- och rättigheter.

7.4 En förklaring av uttrycket sjömätning

Regeringens förslag: Lagen ska innehålla en förklaring av uttrycket sjömätning. Det som ska avses med sjömätning är registrering på ett beständigt sätt av geografisk information i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Statskontoret* tillstyrker förslaget om att införa en definition av sjömätning i den nya lagen och bedömer att det kommer att leda till en ökad tydlighet och förutsägbarhet i tillämpningen av regelverket. *Sveriges geologiska undersökning (SGU)* anser att de nya definitionerna av sjömätning och geografisk information utgör en betydande skärpning jämfört med nu tillämpad praxis. I kombination med motsvarande behov av spridning av miljöinformation påverkas Sveriges möjlighet att uppnå en god miljöstatus i havs- och kustvatten i enlighet med EU:s vatten- och havsmiljödirektiv starkt menligt. SGU anför att det också är så att, trots att den samlade mängden observationer är stor, avstånden mellan dem är sådant att en sammanhängande modell av havsbotten med användbar upplösning knappast kan åstadkommas. SGU anser på basis av ovanstående att datainsamling genom sedimentprovtagning samt registrering av havsbotten med kamera eller videokamera i punkter eller längs kortare sträckor inte ska ingå i uttrycket sjömätning och därmed inte kräva sjömätningstillstånd.

Skälen för regeringens förslag: Den nuvarande lagen om skydd för landskapsinformation innehåller ingen definition av sjömätning. Regeringen föreslår därför – i syfte att modernisera och tydliggöra regleringen – att införa en förklaring av uttrycket sjömätning i lagen. Innehållsmässigt motsvarar den föreslagna förklaringen den som framgår av förarbetena till den nuvarande lagen om skydd för landskapsinformation, med den ändringen att informationen inte behöver kunna användas som vägledning vid navigering. Resultatet från sådana sjömätningar ger en detaljerad kännedom om bottenpografien (se prop. 1993/94:32 s. 18.). Enligt *Försvarsmakten* rör det sig om sådan information som avser bottenpografien eller lägesbestämda mätuppgifter om bottenbeskaffenhet som sedan kan utgöra underlag för planering och genomförande av undervattensstrid, så länge informationen är lägesbestämd och är registrerad på ett beständigt sätt. Dylig information är enligt *Försvarsmakten* känslig inom samma områden som djupinformationen är. Med djupinformation avses geografisk information med större detaljrikedom och högre upplösning än de allmänna sjökorten och som är lägesbestämd. Det väsentliga med förklaringen av uttrycket är, enligt regeringen, att identifiera förfaranden som kan innebära att känslig geografisk information i form av djupinformation eller annan känslig information registreras. Frågan om informationen kan användas vid navigering eller vägledning är således av mer underordnad betydelse.

Regeringen anser också att det bör tydliggöras att det gäller information i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde, vilket tidigare endast framgick av förarbetena. Det innebär att lägesbestämd information som inte uppfyller dessa krav inte är tillståndsplik-

tig. Från kravet på tillstånd undantas därmed harmlösa fotografier som exempelvis tas ovanför vattenytan och som i och för sig avbildar Sveriges sjöterritorium och är lägesbestämda men som varken innehåller information i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett sådant område. Syftet är att från tillståndskravet undanta exempelvis semesterfotografering som sker från fritidsbåtar.

Vad *Sveriges geologiska undersökning* anför tyder på att regleringen varit så pass otydlig att myndigheter inte förstått vad som innefattats i begreppet sjömätning och alltså vad som redan nu kräver tillstånd. Förslaget innebär ju i princip endast en kodifiering av vad som redan gäller enligt den lagstiftning vi har i dag. Detta är ännu ett starkt skäl till varför uttrycket sjömätning ska förklaras i lagen. Själva tillståndsförfarandet som föreslås innebär en lättnad i förhållande till nuvarande regler och diskuteras i nästa avsnitt.

Sammantaget anser regeringen att uttrycket sjömätning även fortsättningsvis ska avse registrering på ett beständigt sätt av geografisk information i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde och att denna förklaring av uttrycket bör föras in i den nya lagen.

7.5 Krav på tillstånd

Regeringens förslag: Det ska alltså krävas tillstånd för sjömätning inom Sveriges sjöterritorium med undantag av sjömätning i insjöar, vattendrag och kanaler och av sjömätning som utförs i en allmän hamn av den som ansvarar för hamnen. Sjömätning som är ringa ska inte längre omfattas av krav på tillstånd.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska meddela tillstånd till sjömätning. Tillstånd ska beviljas, om sjömätningen inte kan antas medföra skada för totalförsvaret. Beslutet om tillstånd får innehålla villkor om att den geografiska informationen endast får användas för ett visst ändamål eller efter iakttagande av särskilda säkerhetsåtgärder.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen har föreslagit att sjömätning i ringa omfattning ska undantas från tillståndskraven.

Remissinstanserna: *Sveriges geologiska undersökningar (SGU)* anser att utredningens förslag om att undanta sjömätning av ringa omfattning samt sjömätning som utförs med utrustning för sjöfarts-, fiske- och fritidsändamål är bra och en nödvändig anpassning till de tekniska förutsättningar som råder i dag. *Länsstyrelserna i Blekinge län, Gotlands län, Kalmar län, Norrbottens län, Västernorrlands län och Västra Götalands län* tillstyrker också utredningens förslag om att undanta sjömätning i ringa omfattning från tillståndsplikt. Länsstyrelserna anser det dock angeläget att tydligare definiera vad som avses med sjömätning för att om möjligt från tillståndsplikten kunna undanta aktiviteter av inventerings- eller uppföljningskaraktär, där informationen förvisso är lägesbestämd men saknar sådana uppgifter om djupförhållanden och bottenografi att den skulle kunna tjäna som vägledning vid navigering. Det är, i

synnerhet om sjömätningens begreppet inte kan avgränsas enligt ovan, angeläget att ytterligare precisera uttrycket ringa och i vilken mån detta även kan vara tillämpligt för sådana undersökningar som utförs av eller på uppdrag av myndighet. De typer av biologiska och arkeologiska kartläggningar som länsstyrelserna kan vara engagerade i kan förvisso till stor del utföras med enkel utrustning men präglas samtidigt av systematik och det står inte helt klart hur detta ska bedömas i relation till tillståndskravet. *Naturvårdsverket* och *Havs- och vattenmyndigheten* finner med stöd av tidigare utredningar och rapporter att förslaget inte tillmötesgår önskade lättnader för sjömätning. Lättnaderna anser de nödvändiga för att kunna utveckla havsmiljöförvaltningen på ett effektivt sätt. *Naturvårdsverket*, som föredrar utredningens två andra alternativ, efterlyser också en tydligare precisering av vilken typ av sjömätning som anses ringa för att inte förlänga handläggartiden i beslutsprocessen. *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI)* stödjer att sjömätning i ringa omfattning undantas från tillståndskrav. SMHI vill dock peka på Havsmiljöutredningens slutsats att data om djupförhållanden så långt som möjligt bör vara fritt tillgängliga.

Skälen för regeringens förslag

Undantag från krav på tillstånd överförs till den nya lagen

Regeringen konstaterar inledningsvis att det mot bakgrund av de uppgifter som Försvarsmakten lämnat inte finns någon anledning att utsträcka tillståndskraven för sjömätning till insjöar, vattendrag och kanaler.

Av samma skäl finns ingen anledning att ändra på bestämmelsen som undantar sjömätning i en allmän hamn av den som ansvarar för hamnen. Vilka hamnar och farleder som är allmänna hamnar och allmänna farleder framgår av Sjöfartsverkets kungörelse (SJÖFS 1992:9) med tillkännagivande av beslut om allmän hamn och av Sjöfartsverkets tillkännagivande (SJÖFS 2013:4) av register över allmänna farleder och allmänna hamnar. Fråga har uppkommit om att utvidga undantaget till att gälla även andra civila hamnområden, vilka i dag erhåller tillstånd utan närmare prövning. Såsom utredningen konstaterar finns dock ingen lämplig definition av hamn varför en sådan reglering skulle medföra oklarheter beträffande vilka hamnar som avses och deras geografiska lägen. Regeringen föreslår därför att undantagen i 3 § lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) överförs med oförändrat innehåll till den nya lagen.

Ringa sjömätning ska inte omfattas av krav på tillstånd

Frågan är i stället om det är möjligt att göra några generella lättnader i de befintliga tillståndskraven. I utredningen har flera alternativ diskuterats. Det första alternativet bygger på att man från tillståndskravet undantar vatten i allmänna farleder och i djupintervallen 0–6 meter, eftersom Försvarsmakten uppgett att dessa områden har ett lågt skyddsintresse. Såsom utredningen konstaterat går det dock inte att geografiskt avgränsa de områden som utgör allmänna farleder och områden med aktuellt djupintervall, vilket är nödvändigt särskilt eftersom straffbestämmelser är kopplade till tillståndskravet. Därtill är det, som framgått ovan, inte möj-

ligt att undanta områden inom Sveriges sjöterritorium där Försvarsmakten har funnit att djupinformationen (även information om bottenbeskaffenhet) inte är känslig eftersom man då kan sluta sig till vilka områden som är känsliga. Detta medför sammantaget att det inte går att inskränka tillämpningsområdet i större omfattning än vad som gäller i dag när det gäller geografiskt angivna områden utan att samtidigt riskera att avslöja de ur försvarssekretessaspekten mer känsliga vattenområdena.

Ett annat alternativ som utredningen diskuterade var att koppla tillståndskravet till de vattenområden som har beslutats utgöra skyddsobjekt enligt skyddslagen (2010:305). Fördelarna med en sådan koppling är att förutsättningarna för att kontrollera otillåten sjömätning inom vattenområden som är skyddsobjekt är bättre än i övrigt vatten och redan omfattas av ett tillsyns- och kontrollsystem, bl.a. genom Kustbevakningens verksamhet enligt lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning. En annan fördel är också att en stor del av djupinformationen blir laglig att samla in, vilket gagnar exempelvis havsplaneringen och näringslivsutvecklingen. Emot en sådan lösning talar att skyddsobjekt i form av t.ex. vattenområden inte kan göras geografiskt sett hur stora som helst med hänsyn till bl.a. motstridiga grundlagsskyddade intressen. Om vattenskyddsområdena är för snävt tilltagna finns det å andra sidan risk för att känsliga områden blir tillgängliga för sjömätning på ett inte önskvärt sätt. Till detta kommer att Försvarsmakten den 22 mars 2013 fattat ett beslut som innebär att inga vattenområden ska vara skyddsobjekt under grundberedskap (HKV 2013-03-22 H/S 10 970:80964 Slutredovisning – vattenområden som skyddsobjekt). En lösning med hänvisning till skyddslagen är således redan av det skälet för närvarande inte möjlig.

Regeringen har därför anslutit sig till utredningens tredje alternativ: att i viss utsträckning generellt inskränka tillståndskravet för sjömätning. Ringa sjömätning ska därför inte längre vara tillståndspliktig. En sådan ordning överensstämmer med hur lagen har tillämpats, eftersom det i praktiken endast är mer omfattande sjömätningar som föranlett ansökningar om tillstånd, och tillstyrks av *SGU, länsstyrelserna i Blekinge län, Gotlands län, Kalmar län, Norrbottens län, Västernorrlands län och Västra Götalands län* samt av *SMHI*. Regeringens bedömning är dessutom att det är just den mer omfattande kartläggningen av djupförhållanden som är känslig från försvarssynpunkt. Den positionsbestämning som görs av exempelvis fritidsbåtsägare vid navigering innebär inte en sådan fara för skyddsintresset att det är motiverat med en tillståndsplikt eftersom det rör sig om enstaka mätuppgifter som inte tas fram med avsikt att kartlägga djup- och bottenförhållandena. Avsikten är heller inte att förbjuda sådan sjömätning som är oundviklig för att fartygen ska kunna föras fram enligt gällande regelverk eller använda den utrustning som de normalt brukar vid sjöfart eller fiske. Ringa sjömätning kan vara sjömätning i ringa omfattning, exempelvis mätning som utförs av en fysisk person för personligt bruk eller åt närmaste familje- och vänskretsen och som saknar ett kommersiellt syfte. Ringa sjömätning kan också vara sådan sjömätning som blir följd av de registreringar och upptagningar som sker när fartygen brukar den utrustning som sjöfarten och fiskefartygen normalt använder i sin verksamhet för att exempelvis navigera eller bedriva fiske, utan att syftet är att sjömäta. Säkerhetsregel-

verk såsom t.ex. SOLAS (International Convention for the Safety of Life at Sea 1974) ställer också krav på att fartygen har viss utrustning som exempelvis färdskrivare, s.k. VDR:er (Voyage Data Recorder), som lagrar information vilket kan definieras som sjömätning. Även användning av dylik utrustning ska anses vara ringa sjömätning.

Tillståndskravet kommer därmed att gälla systematisk sjömätning. Med systematisk sjömätning avser regeringen omfattande kartläggning där själva syftet är att samla in djupinformation och annan geografisk information över svenskt sjöterritorium. Som exempel kan nämnas sjömätning som utförs i kommersiellt syfte med specialutrustning som är av sådan karaktär att den huvudsakligen används i kommersiella sammanhang eller där avsikten med sjömätningen är att i ett senare led sprida informationen till en större krets, t.ex. insamling och lagring av information som förberedelse för kabelutläggning. Även åtgärder där huvudsyftet inte är att samla in geografisk information men där insamlade av omfattande sådan information blir en direkt konsekvens av åtgärden kan omfattas av tillståndskravet. Att använda utrustning som normalt brukas vid sjöfart, fiske eller för fritidsändamål föreslås som ovan nämnts däremot falla utanför lagens krav på tillstånd. Inte heller medför lagen någon inskränkning av de enligt folkrätten gällande rättigheterna till oskadlig genomfart. När man ska avgöra om sjömätningen är att anse som ringa eller inte får en sammantagen bedömning göras av omständigheterna i det enskilda fallet. Samma prövning får självklart göras även av mätningar som utförs av eller på uppdrag av myndigheter, såtillvida dessa inte undantagits genom föreskrifter. Se vidare nedan under avsnitt 7.6.

Regeringens bedömning är att behov av sjömätning för exempelvis miljöverksamheter kan tillgodoses inom ramen för tillståndsförfarandet genom att tillstånd kan utformas mer generellt, så att en aktör får tillstånd att sjömäta inom ett visst geografiskt område eller under en viss period. Ett beslut om tillstånd kan även utformas snävare genom att det avser en viss sjömätning som ska utföras. Det ovan anförda torde inte innebära någon förändring jämfört med nuvarande reglering, i vilken det inte görs några begränsningar av hur tillstånden kan utformas. Hur besluten närmare ska utformas avser regeringen reglera i förordning.

Sammanfattningsvis föreslår således regeringen att de undantag för sjömätningstillstånd som för närvarande finns i 3 § LiL ska överföras till den nya lagen och att ringa sjömätning också ska undantas från krav på tillstånd.

Ändamålet med sjömätningförbudet, nämligen att skydda vårt land mot militära angrepp, är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Inte heller i övrigt kan regeringen finna att sjömätningförbudet är oförenligt med grundlagsbudet, Europakonventionen eller annan internationell rätt som Sverige är bunden av. Regeringens förslag innebär att sjömätning i större utsträckning än i dag får utföras utan tillstånd, förslagen i denna del påverkar således den grundlagsfästa informationsfriheten i positiv riktning.

Rekvisitet särskilda skäl tas bort

Så som regleringen är utformad i LiL ska tillstånd endast meddelas om det finns särskilda skäl för det. Rekvisitetet särskilda skäl infördes för att markera att det rör sig om typiskt sett känslig information som kan tas fram genom sjömätning. Det innebär att tillståndsgivande myndighet ska pröva om det föreligger ett starkt allmänt eller enskilt intresse av att åtgärden utförs samt att tillståndet inte medför skada för totalförsvaret (4 § förordningen [1993:1745] om skydd för landskapsinformation, LiF, och prop. 1993/94:32 s. 32). Det har dock framkommit att i praktiken görs ingen prövning utifrån det intresse som ligger bakom ansökan om sjömätning i den meningen att sjömätningstillstånd nekas på den grunden att det saknas ett tillräckligt starkt intresse vid tillståndsprövningen. Tillstånd beviljas om sjömätningen inte kan antas skada Sveriges totalförsvaret. Det följer redan av den prövning som tillståndsgivande myndighet har att göra i varje enskilt fall att tillstånd inte ska meddelas om det kan antas innebära skada för skyddsintresset. Vid denna prövning vägs samtliga omständigheter i det enskilda fallet in, såsom t.ex. vilka säkerhets- och skyddsrutiner aktören har och var mätningen ska ske. Ska mätningen ske inom känsliga områden ställs naturligtvis högre krav på sökandens säkerhetssystem. Den nuvarande skrivningen ger intryck av att huvudregeln är att tillstånd inte ska meddelas; endast om det finns särskilda skäl ska detta ske. Mot bakgrund av att Försvarsmakten anser att en stor del av det svenska sjöterritoriet inte omfattas av försvarssekretess bör i stället huvudregeln formuleras så att tillstånd ska ges, om sjömätningen inte kan antas medföra skada för totalförsvaret. Enligt 8 § LiF får ett sådant beslut innehålla villkor om att den geografiska informationen endast får användas för ett visst ändamål eller efter iakttagande av särskilda säkerhetsåtgärder, detta föreslås också fortsättningsvis gälla och tas in i lagen. Regeringen föreslår således att rekvisitetet särskilda skäl tas bort och ersätts med att tillstånd ska meddelas, om sjömätningen inte kan antas medföra skada för totalförsvaret.

7.6 Möjlighet för tillståndsgivande myndighet att meddela föreskrifter om undantag från tillståndskravet

Regeringens förslag: Det ska införas en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd för sjömätning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Sveriges geologiska undersökningar (SGU)* har inget att invända mot förslaget. *Naturvårdsverket* uppger att det är positivt att tillståndsgivande myndighet kan ge mer långsiktiga och generella tillstånd för sjömätning och uppfattar att dessa undantag och/eller generella tillstånd kan användas för t.ex. den provtagning som utförs för miljöövervakningen samt den övervakning och uppföljning som genomförs inom skyddade marina områden.

Skälen för regeringens förslag: I nuvarande ordning saknas det bestämmelser som medger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att i föreskrift meddela undantag från kravet på tillstånd. Med hänsyn till den snabba teknikutvecklingen är det av vikt att lagstiftningen fortsättningsvis är flexibel och mer teknikneutral. Det ska därför finnas en möjlighet att meddela föreskrifter om undantag från tillståndskravet. Ett exempel är om det i framtiden skulle kunna finnas förutsättningar för att undanta allmänna farleder från tillståndskravet, vilket i så fall skulle kunna ske i föreskrifter.

7.7 Tillstånd under höjd beredskap

Regeringens förslag: Under höjd beredskap, eller under annan tid som regeringen beslutar med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap, ska vissa undantag från kravet på tillstånd för sjömätning inte längre gälla.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen anser dock även att tillstånd för ringa sjömätning ska krävas under höjd beredskap eller under annan tid som regeringen bestämmer med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Med anledning av de lättnader som införs ifråga om krav på tillstånd för sjömätning har frågan uppkommit om inte tillståndskravet bör utsträckas under höjd beredskap och därmed likartade förhållanden (jfr vad som gäller för flygfotografering eller liknande registrering enligt 4 § lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation). Utredningen ansåg att förslaget att sjömätning i ringa omfattning inte ska kräva tillstånd inte kan anses lämpligt under sådana förhållanden, och detsamma gäller, menar utredningen, undantaget för viss sjömätning i en allmän hamn, eftersom det kan förekomma att känslig verksamhet utförs i en allmän hamn under höjd beredskap. Vidare föreslog utredningen att sådana föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringens bestämmer kan ha meddelat om undantag inte heller ska gälla.

Regeringen delar uppfattningen att det finns skäl att inskränka de föreslagna lättnaderna under höjd beredskap. Sveriges folkrättsliga åtaganden innebär dock att rätten till oskadlig genomfart enligt Förenta nationernas Havsrättskonvention (artikel 19, Förenta nationernas havsrättskonvention, United Nations Convention on the Law of the Sea, UNCLOS; SÖ 2000:1) måste respekteras, se vidare avsnitt 7.3. Detta innebär att Sverige inte heller under höjd beredskap har möjlighet att neka fartyg sådan genomfart utan att vissa förutsättningar är uppfyllda. Enligt artikel 25.3 i havsrättskonventionen får kuststaten, såvitt den inte formellt eller faktiskt diskriminerar mellan utländska fartyg, tillfälligt häva rätten till oskadlig genomfart för utländska fartyg i särskilt angivna områden av dess territorialhav, om en sådan åtgärd är av väsentlig betydelse för skyddet av dess säkerhet, varmed även förstås vapenövningar. Åtgärden träder i kraft först sedan den blivit vederbörligen offentliggjord. Det är således

inte möjligt enligt folkrätten att generellt kräva att alla fartyg som använder sådan utrustning i sin normala drift, vars brukande är att anse som sjömätning, ska ansöka om tillstånd för att få passera Sveriges territorialhav, utan en sådan begränsning får bara ske tillfälligt och i särskilt angivna områden.

Mot bakgrund av vad som nu sagts finner regeringen att ringa sjömätning som kommer till stånd genom användning av sådan utrustning som normalt krävs för framförandet av moderna fartyg inte kan förbjudas under höjd beredskap. Inte heller ringa sjömätning som sker genom t.ex. brukande av sådan utrustning som ett fiskefartyg typiskt sett behöver för att bedriva fiske bör förbjudas under denna tid. Sammanfattningsvis innebär det sagda, att undantaget från tillståndskravet när det gäller ringa sjömätning ska bestå även under höjd beredskap eller under annan tid som regeringen beslutar med hänsyn till försvarsberedskapen. Behöver ett visst vattenområde värnas med hänsyn till dess betydelse för försvaret kan, om vissa förutsättningar är uppfyllda, beslut om skyddsobjekt fattas med stöd av 5 eller 6 §§ skyddslagen (2010:305). Ett sådant beslut innebär att obehöriga inte har tillgång till skyddsobjektet. Genom ett särskilt beslut kan tillträdesförbudet förenas med bl.a. ett förbud mot att göra mätningar av eller inom skyddsobjektet.

Övriga delar av utredningens förslag bör genomföras. Eftersom känslig verksamhet kan utföras i allmän hamn under höjd beredskap ska således tillstånd för sjömätning i allmän hamn av den som ansvarar för hamnen krävas, såvida det inte endast är fråga om användandet av sådan utrustning som normalt används av fartyget och som är att likställa med ringa sjömätning. Av samma skäl ska meddelade föreskrifter om undantag från kravet på sjömätning under dessa förhållanden inte längre gälla.

7.8 Möjlighet att upphäva eller ändra tillståndsbeslut vid höjd beredskap

Regeringens förslag: Beslut om sjömätningstillstånd ska få upphävas eller ändras när det råder höjd beredskap eller under annan tid som regeringen beslutar med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Den säkerhetspolitiska situationen kan förändras och medföra att lämnade tillstånd inte längre är lämpliga ur ett försvarsperspektiv. Exempelvis kan Försvarsmakten anse sig ha behov av att inrätta verksamhet under vatten inom områden där aktörer har tillstånd att sjömäta. Ett beslut om sjömätningstillstånd ska därför kunna upphävas eller ändras om något har inträffat som innebär att sjömätningen kan antas medföra skada för totalförsvaret. För att aktörer som bedriver sjömätningens verksamhet ska kunna bedriva sjömätning och kunna planera sitt arbete är det endast i undantagsfall som beslut ska kunna upphävas eller ändras. Detta bör komma till uttryck på så sätt att detta endast är möjligt under höjd beredskap eller under annan tid som regeringen beslutar med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap.

7.9 Återrapportering av sjömättningsresultat ska inte krävas

Regeringens bedömning: Någon bestämmelse om skyldighet för tillståndhavande aktör att återrapportera sjömättningsresultat till tillståndsgivande myndighet ska inte införas i lagen.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Riksantikvarieämbetet* delar inte utredningens bedömning, utan anser att en sådan bestämmelse skulle kunna vara till nytta för kulturmiljövården eftersom det ibland kan vara svårt för de kulturmiljövårdande institutionerna att få tillgång till resultat från sjömätningar. Det händer ofta att nya fornlämningar påträffas vid sjömätning.

Skälen för regeringens förslag: Havsplaneringsutredningen lämnade i sitt betänkande Planering på djupet – fysisk planering av havet, SOU 2010:91, ett förslag till ny havsplaneringslag, där bl.a. vissa uppgifter för Havs- och vattenmyndigheten framgår. Havsplaneringsutredningen har därutöver i tilläggsbetänkandet föreslagit att den som har fått tillstånd för sjömätning enligt 3 § lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) senast inom tre månader efter det att mätningarna har genomförts ska redovisa utförda mätningar till Sjöfartsverket. Förslaget skulle enligt Havsplaneringsutredningen leda till att också andra undersökningar än de från statliga myndigheter skulle samlas in och göras tillgängliga (SOU 2011:56 s. 214 f.). Denna del av förslaget har dock inte tagits med i propositionen Hushållning med havsområden (prop. 2013/14:186) och planeras i detta skede inte heller att tas om hand på annat sätt av regeringen.

Inom Utredningen om skydd för geografisk information har det förts fram att det är angeläget att djupdata samlas in med metoder som ger god kvalitet och att informationen samordnas, vilket är kostnadseffektivt eftersom informationen inte behöver samlas in på nytt. Det är dessutom till fördel i det marina miljöarbetet eftersom olika verksamheter har behov av god tillgång till kvalitetssäkrad djupdata.

Regeringen har i och för sig full förståelse för synpunkterna och delar vidare Havsplaneringsutredningens uppfattning att ett sådant förslag gagnar såväl planeringen av som kunskapen om havet, eftersom bättre förutsättningar skapas för att all data från sjömätningar samlas i den nationella djupdatabasen. Havsplaneringsutredningens förslag innebär dock att bestämmelser som syftar till att samla djupinformation förs in i en skyddslagstiftning som har ett helt annat syfte än att reglera utforskningen av bl.a. bottenprofilen. Att behålla ett tillståndsförfarande eller införa krav på redovisning av utförda mätningar på en helt annan grund än att skydda känslig information vore mot denna bakgrund inte lämpligt.

Därtill kommer att regeringen föreslår att det inte längre ska krävas tillstånd för inrättande av databas för lagring av geografisk information, även om tillståndskrav för spridning av viss geografisk information behålls, se avsnitt 9.2 och 10.3. Dessutom skulle ett återrapporteringskrav innebära extra belastning för såväl myndigheter som enskilda och företag. Konsekvenserna av detta har inte analyserats tillräckligt väl.

Slutligen skulle en sammanställning av inrapporterade resultat sannolikt kunna omfattas av försvarssekretess (15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]).

När det gäller *Riksantikvarieämbetets* anmärkning i fråga om fornlämning kan konstateras att det i kulturmiljölagen (1988:950) finns en straffrättsligt sanktionerad skyldighet för den som påträffar en fornlämning under grävning eller annat arbete, att omedelbart avbryta arbetet till den del fornlämningen berörs. Den som leder arbetet ska omedelbart anmäla förhållandet till länsstyrelsen. Den som påträffar ett fornfynd har att snarast anmäla fornfyndet till länsstyrelsen eller Polismyndigheten. Fornfynd som hör till fartygslämning kan även anmälas till Kustbevakningen (2 kap. 5 § och 10 § andra stycket kulturmiljölagen).

Med hänsyn till de överväganden som gjorts ovan bedömer regeringen att någon bestämmelse om återrapportering inte ska införas i den nu föreslagna lagen.

8 Fotografering eller liknande registrering från luftfartyg – tillstånd ska fortfarande krävas under höjd beredskap

Regeringens förslag: Kravet på tillstånd för fotografering eller liknande registrering från luftfartyg av restriktionsområden under höjd beredskap ska bestå. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska i enskilda fall få meddela tillstånd till sådan verksamhet. Tillstånd ska ges om verksamheten inte kan antas medföra skada för totalförsvaret. Beslutet om tillstånd får innehålla villkor om att den geografiska informationen endast får användas för ett visst ändamål eller efter iakttagande av särskilda säkerhetsåtgärder.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om att vissa myndigheter ska undantas från kravet på tillstånd.

Är Sverige i krig eller krigsfara eller råder det sådana extraordinära förhållanden som är föranledda av krig eller krigsfara som Sverige befunnit sig i, ska regeringen fortfarande ha möjlighet att meddela föreskrifter om krav på tillstånd även inom eller av andra områden än restriktionsområden, om det behövs till skydd för totalförsvaret.

Befälhavaren på luftfartyget ska fortfarande vara den som är ansvarig för att se till att bestämmelserna följs.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser är positiva till förslaget, däribland *Sveriges geologiska undersökning (SGU)* och *Länsstyrelserna i Blekinge län, Gotlands län, Kalmar län, Norrbottens län, Västernorrlands län och Västra Götalands län* samt *Lantmäteriet*. *Svensk Energi* anser att det kan finnas anledning att i lagen begränsa rätten till flygfotografering och spridning av flygfotografier vid anläggningar som utgör

skyddsobjekt, exempelvis kärnkraftverk, vattenkraftstationer och dammar m.m.

Skälen för regeringens förslag: Av 4 § lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) framgår att det som regel inte krävs tillstånd för att fotografera eller utföra liknande registrering från luftfartyg. När det råder höjd beredskap eller under annan tid som regeringen bestämmer med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap gäller däremot att det inom eller av sådana restriktionsområden som bestämts av regeringen enligt 1 kap. 8 § första stycket första meningen luftfartslagen (2010:500) inte får utföras fotografering eller liknande registrering från luftfartyg utan tillstånd. I dessa fall får tillstånd endast meddelas om det finns särskilda skäl för det. Denna inskränkning kan enligt andra stycket utökas till att avse även andra områden än restriktionsområden under förutsättning att Sverige är i krig eller krigsfara eller det råder sådana utomordentliga förhållanden som beror på att det är krig utanför Sveriges gränser eller att Sverige har varit i krig eller krigsfara. Befälhavare på luftfartyg ska se till att bestämmelserna följs.

Fram till 2008 fanns en generell tillståndsplikt för flygfotografering inom eller av restriktionsområden. När denna avskaffades och ersattes med dagens regler var syftet att undvika en alltför snäv reglering som inte längre stod i överensstämmelse med det behov som numera förelåg att inskränka informationsfriheten med hänsyn till Sveriges säkerhet (propositionen Vissa frågor rörande totalförsvarsplikt m.m., 2006/07:116 s. 29–31). Dessutom ansågs det vara svårt att kontrollera att reglerna följdes. Det saknas anledning att i dag frånga denna bedömning.

En följdfråga är om det finns skäl att avskaffa tillståndskravet som gäller under höjd beredskap eller under sådana förhållanden som anges i 4 § andra stycket LiL. I 15 kap. 6 § regeringsformen anges förutsättningarna för riksdagen att bemyndiga regeringen att under krig och andra säkerhetspolitiska kriser meddela föreskrifter i ämnen som annars kräver lagform. Ett sådant bemyndigande får riksdagen ge för situationer när landet är i krig eller krigsfara eller det råder sådana extraordinära förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som landet har befunnit sig i. Regeringen tog ställning till om det fortfarande fanns skäl att behålla denna reglering i förarbetena till ändringen av nämnda bestämmelse (se prop. 2006/07:116) och kom fram till att tillståndskravet skulle finnas kvar vid höjd beredskap eftersom det kunde finnas särskilda skäl att begränsa informationsfriheten under sådana förhållanden. Vidare ansåg regeringen att tillståndskrav även skulle gälla under annan tid som regeringen bestämmer med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap, eftersom Försvarsmakten, om regeringen så beslutar, vid en skärpt säkerhetspolitisk situation redan i ett tidigare skede än när det råder höjd beredskap ska kunna påbörja kompletterande åtgärder.

Regeringen anser att det ställningstagande som gjordes i frågan 2006 fortfarande är giltigt. Under höjd beredskap eller redan i ett tidigare skede kan det under extraordinära förhållanden pågå aktiviteter av betydelse för försvaret i fler områden än restriktionsområdena varför det av hänsyn till rikets försvar måste gå att skydda dessa från flygfotografering eller annan liknande registrering från luftfartyg. När extraordinära förhållanden råder får det intresse som annars gäller att vara återhållsam med begränsningar i allmänhetens rätt till att fotografera eller på annat

liknande sätt registrera från luftfartyg i högre grad än annars ge vika för t.ex. Försvarsmaktens behov eller landets säkerhet. Bestämmelsen i 4 § andra stycket LiL bör således, innehållsmässigt, föras över till den nya lagen, med tillägget att detta ska gälla om det behövs till skydd för totalförsvaret.

Regeringen föreslår vidare att lagtexten ska ändras på så sätt att den överensstämmer med lydelsen i 15 kap. 6 § RF, vilket enbart innebär en språklig förändring och således ingen ändring i sak.

Så som regleringen är utformad i LiL ska tillstånd endast meddelas om det finns särskilda skäl för det. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl ska särskild hänsyn tas till om det föreligger ett starkt allmänt eller enskilt intresse av att åtgärden utförs, på samma sätt som vid den bedömning som förutsätts ske enligt 3 § LiL. Skälet till bestämmelsens utformning i denna del var att regeringen ansåg det röra sig om typiskt sett skyddsvärd information. Särskilda skäl kunde enligt regeringen exempelvis finnas vid överflygning av ett restriktionsområde för kontroll av kraftledningar. Ett tillstånd fick endast meddelas om det inte medförde skada för Sveriges totalförvar (se prop. 1993/94:32 s. 32 f.).

Med hänsyn till att det rör sig om typiskt sett känslig information och eftersom det föreligger en förhöjd risk att sådan information avslöjas när det råder förhållanden av sådan art som ovan angetts är det angeläget ur försvarssynpunkt att tillstånd till fotografering och liknande registrering från luftfartyg i dessa situationer endast beviljas i undantagsfall. En sådan bedömning följer emellertid av den prövning som tillståndsgivande myndighet har att göra i varje enskilt fall, eftersom tillstånd endast får meddelas om det inte kan antas medföra skada för Sveriges totalförvar. Under förhållanden som höjd beredskap eller liknande följer att utrymmet för att meddela ett tillstånd är tämligen litet, eftersom det finns större skäl än annars att anta att ett sådant tillstånd kan medföra skada. Detta behöver inte närmare anges med rekvisitet särskilda skäl. Det ovan anförda leder till att regeringen föreslår att rekvisitet särskilda skäl ska utmönstras. Av bestämmelsen ska i stället uttryckligen framgå att tillstånd ska ges om det kan ske utan att det kan antas medföra skada för totalförsvaret. Enligt 8 § förordningen (1993:1745) om skydd för landskapsinformation (LiF) får ett sådant beslut innehålla villkor om att den geografiska informationen endast får användas för ett visst ändamål eller efter iakttagande av särskilda säkerhetsåtgärder, detta föreslås också fortsättningsvis gälla och tas in i lagen.

I dag är ett antal myndigheter undantagna från tillståndskravet enligt 3 § LiF. En sådan möjlighet föreslås även fortsättningsvis finnas varför en bestämmelse som klargör detta ska tas in i lagen.

Regeringen har också att ta ställning till om den teknikutveckling som skett sedan 1993 inneburit att det finns metoder att inhämta geografisk information från luftburna farkoster som inte omfattas av uttrycket ”luftfartyg”. Uttrycket har inte tidigare berörts i förarbetena till LiL. I förarbetena till luftfartslagen (2010:500), Luftfartens lagar, prop. 2009/10:95 s. 137, kom regeringen fram till att uttrycket luftfartyg inte borde få en legaldefinition i den lagen. Bakgrunden till det ställningstagandet var att den utveckling som luftfarten har genomgått under de senaste hundra åren innebär att en definition lätt kan komma att bli överspelad och därigenom förlora sin betydelse. Lufträttsutredningen (SOU 1999:42) kom

fram till samma slutsats. Den definition som brukar användas internationellt är ”anordning som kan erhålla bärkraft i atmosfären genom luftens reaktioner med undantag av dess reaktioner mot jordytan” (se prop. 2009/10:95 s. 137).

Regeringen anser alltjämt att det är förenat med svårigheter att definiera uttrycket luftfartyg i lag och lämnar därför inte heller inom ramen för det nu aktuella lagstiftningsärendet förslag på någon definition. Den internationella definitionen ovan av uttrycket luftfartyg bör dock kunna ligga till grund för tolkningen av uttrycket. I begreppet innefattas således även obemannade luftfartyg så som s.k. UAS:er (Unmanned Aircraft Systems), eller drönare som de också kallas.

Lagen bör även fortsättningsvis vara så teknikneutral som möjligt. Med den nuvarande ordningen i LiL, med skrivningen fotografering eller liknande registrering, omfattas all form av mätning eller avbildning vare sig det sker digitalt, analogt, genom värmeregistrering eller på annat sätt (prop. 1993/94:32 s. 20 och s. 32). Detta ger utrymme för en extensiv tolkning och kan således innefatta även nyare teknikers möjlighet att registrera. Det ovan anförda leder till slutsatsen att nuvarande reglering i denna del är ändamålsenlig och det saknas därför skäl att föreslå ändringar i denna del.

Slutligen har regeringen övervägt om det finns skäl att ändra skyldigheten för befälhavare på luftfartyg att se till att fotografering eller liknande registrering inte utförs i strid med bestämmelserna. Eftersom huvudregeln är att fotografering eller liknande registrering från luftfartyg inte är tillståndspliktig uppstår denna skyldighet endast under höjd beredskap eller andra extraordinära förhållanden. Som tidigare nämnts är Sverige under sådana förhållanden särskilt sårbart och behovet av att kontrollera att tillståndskravet följs bör därför vara extra stort. Det kan dessutom förmodas finnas viss okunskap om att ett tillståndskrav har införts eftersom det inte krävs tillstånd under normala förhållanden. Regeringen är av uppfattningen att det saknas skäl att frångå nuvarande reglering.

Det ovan anförda innebär sammanfattningsvis att regeringen delar utredningens förslag att bestämmelsen i 4 § LiL innehållsmässigt ska överföras till den nya lagen med ändringar av lagteknisk karaktär.

9 Tillstånd för spridning av geografisk information

9.1 Nuvarande regler

Enligt 6 § lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) krävs det tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för att sprida flygbilder och liknande registreringar från luftfartyg, kartor i större skala än 1:100 000 samt andra sammanställningar av landskapsinformation över svenskt territorium. Tillstånd ska ges, om spridning kan ske utan att det kan antas medföra skada för Sveriges totalförsvär. Tillstånd krävs dock inte för kartor och flygbilder som fram-

ställt före år 1900. Av bestämmelsen framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag från kravet på tillstånd. Bestämmelsen om tillstånd i 6 § LiL gäller inte för bilder eller liknande registreringar av landskapsinformation som har framställts endast med hjälp av satelliter, under förutsättning att detta material inte har ställts samman med annan landskapsinformation över svenskt territorium. Det ovan anförda framgår av 7 § LiL.

9.2 Krav på tillstånd

Regeringens förslag: Tillstånd för spridning av geografisk information ska endast krävas om det är fråga om vissa sammanställningar av geografisk information. Tillstånd ska ges om spridningen kan ske utan att det kan antas medföra skada för totalförsvaret. Beslutet om tillstånd får innehålla villkor om att den geografiska informationen endast får användas för ett visst ändamål eller efter iakttagande av särskilda säkerhetsåtgärder.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. Å ena sidan finns det ett starkt stöd för lättnader i kraven på tillstånd, bland annat från *Kustbevakningen*, *Naturvårdsverket* och *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*. Även *Försvarsmakten* tillstyrker förslaget. Flera remissinstanser anser dock inte de föreslagna lättnaderna tillräckliga. *Kustbevakningen* t.ex. anser att regleringen framstår som omodern i dagens högteknologiska samhälle och dessutom som överflödigt eftersom samma information skulle kunna hämtas via allmänt tillgängliga satellitbilder, till exempel Eniro, Hitta och Google Earth. Dessutom, påpekar myndigheten, finns i dag stora tekniska möjligheter för gemene man att inhämta samma information genom att ta flygbilder eller videofilma genom radiostyrda kameraplattformar. *Naturvårdsverket* stödjer förslaget att spridningstillståndet begränsas till vattenområde eller viss sträcka av ett vattenområde med undantag av insjöar, vattendrag och kanaler. *Naturvårdsverket* anser dock att förslaget inte innebär tillräckliga förenklingar av spridningstillstånd för sjögeografisk information. *Länsstyrelserna i Blekinge län, Gotlands län, Kalmar län, Norrbottens län, Västernorrlands län* och *Västra Götalands län* tillstyrker förslaget men anser att det råder en viss osäkerhet om utbredningsområden för marina växt- och djurarter, som ofta saknar lägesbestämning för enskilda förekomster, ska innefattas i tillståndskravet. Dessa inmätningar är inte heltäckande och utförs med utrustning av enklare slag. Bibehållen tillståndsplikt skulle innebära en stor, onödig arbetsbörda för berörda myndigheter. Om detta inte kan regleras i lagen efterfrågas skyndsamma, generella undantag genom föreskrifter. *Havs- och vattenmyndigheten* befarar att förslaget utgör en risk för att svenska myndigheter/nyttjare inte kan få tillgång till sammanställningar som finns lagrade på databaser utanför Sverige, om spridningen kan antas medföra skada för totalförsvaret. *Sveriges geologiska undersökning (SGU)* anser att tillstånd inte ska krävas för spridning av information insamlad genom sedimentprovtagning eller registrering av

havsbotten med kamera eller videokamera i punkter eller längs kortare sträckor. SGU delar inte uppfattningen att upplösning är ett bättre mått än kartskala och föreslår därför att undantagen ska finnas kvar i lagen. Å andra sidan föreslår *Fortifikationsverket* och *Stockholms stad (Stadsledningskontoret)* att det även ska krävas spridningstillstånd för geografisk information som avser förhållanden under markytan. Detta menar Fortifikationsverket skulle ge den tillståndsgivande myndigheten möjlighet att få en helhetsbild över informationsmängden och därigenom förhindra att olika producenter var för sig sprider harmlös information som i samlad form är känslig ur ett totalförsvarsperspektiv, vilket verket annars ser som en farhåga. *Stockholms stad (Stadsledningskontoret)* anser att det är viktigt att även sådan information som rör bergrum, försörjningsstunnlar och annan samhällsviktig infrastruktur som är markförlagd också inkluderas i spridningstillstånden. *SKL* anser att en entydig definition av uttrycket ”luftfartyg” bör införas i lagen, alternativt bör uttrycket utmönstras och ersättas av en teknikneutral beskrivning av vilken information som omfattas av tillståndskrav för spridning.

Skälen för regeringens förslag

Praktiska problem

I nuvarande 6 § lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) räknas kartor, flygbilder, liknande registrering från luftfartyg och andra sammanställningar av landskapsinformation över svenskt territorium upp som tillståndspliktiga. En uppräkningslista är visserligen tydlig men kan samtidigt medföra att regleringen snabbt blir föråldrad. Uttrycket andra sammanställningar, som inte definieras närmare, innebär också oklarheter. En fråga som regeringen har att ta ställning till är också om det nu gällande tillståndskravet är mer omfattande än nödvändigt, med hänsyn till den enskildes grundlagsskyddade rättigheter.

Tillstånd ska krävas för spridning av geografisk information som avser Sveriges sjöterritorium

Som regeringen konstaterat i avsnitt 7.2 föreligger det fortfarande skäl att skydda djupinformation och information om bottenbeskaffenhet med hänsyn till försvarssekretessen. Regeringen har i det ovan nämnda avsnittet övervägt om det är möjligt att skilja ut geografisk information över Sveriges sjöterritorium genom att peka ut vissa geografiska områden inom vilka det inte kan anses utgöra en fara för skyddsintresset att sprida information. Av samma skäl som anförts där är det inte möjligt att avgränsa tillämpningsområdet för spridning av geografisk information över Sveriges sjöterritorium utan att man samtidigt skulle avslöja var känslig information kan finnas. Det generellt utformade kravet på tillstånd för spridning av sjögeografisk information måste därför behållas.

En förutsättning för att det ska krävas tillstånd är att det rör sig om lägesbestämd information. I den mån biologiska undersökningar som riktar sig till havets växt- och djurvärld inte är lägesbestämd ska materialet således inte omfattas av tillståndskravet. En fråga som uppkommer är om spridning av en sammanställning med enstaka mätuppgifter har ett sådant skyddsvärde att de ska omfattas av tillståndskrav. Det kan exem-

pelvis röra sig om ett fotografi som tagits under vatten och där havsbotten finns med. Sådan spridning kan kanske inte utgöra en fara för försvarsintresset eftersom underlaget i sig är för knapphändigt. Å andra sidan skulle en bestämmelse som undantog enstaka mätuppgifter med enkelhet kunna kringgå eftersom spridningen skulle kunna göras vid olika tidpunkter. Lösningen förefaller således som mindre lämplig. Det är heller inte ändamålsenligt att exkludera vissa sammanställningar från krav på spridningstillstånd med motiveringen att de har samlats in i ett godtagbart syfte, eftersom även sådan information kan vara bärare av hemliga uppgifter. För att tillämpningsområdet inte ska bli alltför omfattande bör kravet på spridningstillstånd inskränkas till en sammanställning av geografisk information om förhållanden i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde som avser Sveriges sjöterritorium med undantag av insjöar, vattendrag och kanaler. Det innebär att ett enstaka fotografi som innehåller geografisk information ovan vattenytan inte omfattas av krav på spridningstillstånd. Enligt regeringen föreligger det en liten risk att sådan information är bärare av försvarskänsliga uppgifter och det förefaller därför onödigt att uppställa ett tillståndskrav på ett förfarande som är mycket allmänt förekommande hos allmänheten eftersom annars vanliga fotografier ovan vattenytan omfattas av tillståndskrav.

Förslaget i denna del torde innebära en förändring jämfört med nuvarande ordning, i vart fall på så sätt att det blir mer tydligt att enstaka fotografier som inte speglar förhållanden i vatten eller avser en viss sträcka av ett vattenområde undantas från regleringen.

Det bör även tilläggas att spridningen måste vara av en viss omfattning för att omfattas av tillståndskravet. Med uttrycket spridning avses enligt nuvarande ordning distribution av information som görs till en vidare krets, genom antingen saluhållning, försändning eller annan spridning. Spridningen innefattar all form av distribution av information, både digital och analog. Informationen behöver inte förmedlas till allmänheten för att anses som spridd, men för att informationen ska anses som spridd måste den ha gjorts tillgänglig inte endast för ett fåtal (prop. 1993/94:32 s. 26 och s. 35). Detta spridningsbegrepp överensstämmer med TF och bör enligt regeringens mening behållas. Det innebär att spridning inte ska anses ske av en skrift eller en teknisk bearbetning inom ett och samma företag. I övrigt bör spridningstillstånd krävas om distributionen sker till allmänheten – dvs. en inte helt sluten krets – eller till fler än ett fåtal när kretsen är sluten. Med fåtal får anses den närmaste vän- och familjekretsen. Det bör även förtydligas att överföring av information mellan myndigheter ska anses som spridning i detta sammanhang. I den mån tillståndsgivande myndighet finner att spridning mellan ett par eller flera myndigheter kan ske utan att det kan anses medföra skada för totalförsvaret, bör tillstånd till spridning kunna beviljas, med villkor att det endast får ske mellan dessa myndigheter. Eftersom all form av distribution bör omfattas av tillståndskravet innebär det att semesterfotografier som tagits under vatten och som innehåller sådan lägesbestämd information att den omfattas av definitionen av geografisk information, enligt vad som ovan sägs, kan spridas till ett fåtal utan att det krävs tillstånd. *Länsstyrelserna* har väckt frågan om tillståndskravet omfattar de mätningar i utbredningsområden för marina växt- och djurarter som länsstyrelserna

bedriver. I de fall dessa mätningar saknar lägesbestämning (vilket länsstyrelserna uppgett ofta är fallet) faller uppgifterna inte in i under definitionen och utgör således inte sjömätning enligt lagen. I andra fall får tillståndsgivande myndigheter pröva om mätningarna är tillståndspliktiga eller inte. Ytterligare undantag för att tillgodose länsstyrelsernas och andra aktörers, såsom även *SGU:s* behov, kan meddelas genom föreskrifter. Se avsnitt 9.6.

Havs- och vattenmyndighetens befarande att lagförslaget innebär att data bestående av geografisk information om Sverige, men som lagrats utomlands, inte kan göras tillgängliga för svenska myndigheter/nyttjare, om spridningen kan antas medföra skada för totalförsvaret, saknar grund. Den föreslagna lagstiftningen hindrar inte svenska myndigheter eller andra nyttjare från att tillgodogöra sig informationen, utan endast från att sprida den vidare, för det fall informationen omfattas av tillstånd och inget sådant finns.

Sammanfattningsvis innebär det ovan anförda att regeringen stannar vid att inte föreslå några ändringar i fråga om krav på spridningstillstånd för en sammanställning av geografisk information över svenskt sjöterritorium, mer än att kravet inte längre ska omfatta insjöar, kanaler och vattendrag samt att informationen måste avse förhållanden i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde. De skäl som ligger bakom ställningstagandet överensstämmer med de som avser undantag för sjömätningstillstånd, se avsnitt 7.5.

Tillstånd ska krävas för spridning av geografisk informationen som inhämtats från luftfartyg

Vad gäller annan geografisk information än den som har inhämtats genom sjömätning har utredningen diskuterat flera alternativ. Det första alternativet är att begränsa kravet på tillstånd till att avse geografisk information som avser samtliga skyddsobjekt eller sådana objekt för vilka ett förbud mot avbildning har meddelats enligt 7 § andra och tredje styckena skyddslagen (2010:305), vilket i så fall skulle överensstämma med hur lagen har tillämpats. Ett sådant förslag förespråkas av *Svensk Energi. Fortifikationsverket* och *Stockholms stad (Stadsledningskontoret)* går ännu längre och förespråkar krav på spridningstillstånd även för sammanställningar av geografisk information som avser förhållanden under markytan. De anläggningar och verksamheter som Fortifikationsverket och Stockholms stad syftar på torde ofta kunna klassas som skyddsobjekt. Utredningen konstaterade dock att det för den enskilde är svårt att veta vilka objekt som är skyddsobjekt, att informationen i många fall är tillåten att samla in och att det då blir svårt att hindra spridning. En sådan reglering är inte heller nödvändig med hänsyn till att objekten med avbildningsförbud i normalfallet ändå inte får avbildas och skyddsobjekt inte får tillträdas av obehöriga. Ett beslut om skyddsobjekt kan även vara hemligt, vilket ytterligare försvårar en sådan reglering. Regeringen delar denna bedömning.

Ett annat alternativ är att i stället utforma regleringen utifrån vilka uppgifter som kan anses som mest känsliga. Enligt Försvarsmakten rör det sig i huvudsak om flygbilder eller liknande registreringar. För att begränsa kravet på tillstånd för spridning av geografisk information som

inhämtats från luftfartyg talar den omständigheten att skyddslagens regler inte är tillräckliga för att skydda skyddsobjekten när uppgifterna inhämtats från luftfartyg och att skyltning om skyddsobjekten inte är framträdande från luften. Därtill innebär flygfotografering att det nästan är oundvikligt att få med hemliga uppgifter.

Kustbevakningen har ifrågasatt varför det ska göras skillnad på flygbilder och bilder som tagits av satelliter (se avsnitt 9.4) och menar att regleringen framstår som omodern i dagens högteknologiska samhälle och dessutom överflödigt med den tillgång till satellitinformation som gemene man har i dag. Även om utvecklingen av satelliter har kommit mycket långt och i dag har en hög upplösning kan de inte jämföras med flygbilder. Satelliter kan inte cirkulera på samma sätt som ett luftfartyg och kan inte heller ta bilder på låg höjd. Därtill tar det mycket längre tid för en satellit att täcka in ett helt område än det gör för ett luftfartyg. Flygbilder kan även tas vid mörker och det är betydligt lättare att genomföra andra registreringar såsom laserskanning från ett flygplan. Radarsatelliter kan också ta sådana bilder men detta kräver mycket energi, vilket är en bristvara i rymden. I begreppet luftfartyg innefattas också obemannade luftfartyg, s.k. UAS:er (Unmanned Aircraft Systems) och andra fjärrstyrda anordningar som kan komma mycket nära det skyddsvärda objektet eller området. Satellitbilder som visar känslig information är heller ingenting som Sverige kan skydda sig mot, eftersom Sverige inte har någon jurisdiktion i rymden. Skydd kan dock fortfarande åstadkommas mot spridning av sammanställningar av geografisk information som inhämtats från luftfartyg och det är regeringens uppfattning att Sverige därför bör behålla den möjligheten, så länge inte exakt samma information kan inhämtas genom satelliter, vilket nu inte är fallet.

SKL anser att en entydig definition av uttrycket luftfartyg bör införas i lagen, alternativt att uttrycket bör utmönstras och ersättas av en teknikneutral beskrivning av vilken information som omfattas av tillståndskrav för spridning. Införandet av en definition i lagen av luftfartyg har diskuterats och avfärdats i kapitel 8. Regeringen påminner dock om att ledning kan hämtas i den internationella definitionen (se kapitel 8) som regeringen anser tar höjd för den teknikutveckling som kan förväntas på området.

Vid en sammanvägd bedömning anser regeringen att den rimligaste lösningen är att kravet på tillstånd, när det gäller landgeografisk information, i den nya lagstiftningen ska begränsas till att avse spridning av en sammanställning av geografisk information som inhämtats från luftfartyg genom fotografering eller liknande registrering. Detta eftersom fotografier och andra registreringar från luftfartyg ofta kan vara bärare av känsliga uppgifter och då det finns en överhängande risk att känsliga uppgifter kommer med vid insamlingen, även om syftet inte har varit det. Genom förslaget definieras inte vilken information som blir tillståndspliktig – annat än att den ska avse Sveriges landterritorium – utan det är hur informationen har inhämtats som avgör om tillstånd krävs eller inte. Information som inhämtats på annat sätt än från luftfartyg omfattas således inte.

Enligt 8 § LiF får ett beslut om tillstånd till framställning eller lagring av landskapsinformation innehålla villkor om att den geografiska informationen endast får användas för ett visst ändamål eller efter iaktta-

gande av särskilda säkerhetsåtgärder. Denna typ av bestämmelse föreslås föras in i den nya lagen avseende beslut om tillstånd till sjömätning och fotografering eller liknande registrering. Även när det gäller beslut om tillstånd till spridning av sammanställningar av geografisk information bör det finnas möjlighet att förena tillståndet med villkor. Motsvarande bestämmelse bör därför tas in i lagen även för tillstånd till spridning av sammanställningar av geografisk information.

Lättnader i krav på spridningstillstånd har efterlysts, inte minst från remissinstanserna, och genom ovan beskrivna förslag inskränker regeringen lagens tillämpningsområde, vilket innebär att spridning utan tillstånd i fler situationer än i dag blir laglig, i den mån andra bestämmelser inte är tillämpliga. Vid en avvägning av de effekter som ett mer vidsträckt tillämpningsområde kan tänkas få i fråga om skydd för känsliga uppgifter – särskilt mot bakgrund av den tekniska utvecklingen och tillgången till fjärranalysbaserad information – mot de nackdelar som en sådan ordning för med sig väger enligt regeringen det sistnämnda tyngst. Den inskränkning av kravet på tillstånd som förslaget innebär leder till att lagstiftningen anpassas till lagen (2010:1767) om skydd för geografisk miljöinformation och att även den enskildes grundlagsskyddade rättigheter begränsas i en mindre omfattning än med nuvarande ordning, och därför inte påverkar den grundlagsfästa informations- och yttrandefriheten i negativ riktning.

9.3 Retuscheringsåtgärder

Regeringens förslag: Retuschering i en sammanställning ska efter medgivande från sökanden få göras av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att kunna meddela ett tillstånd till spridning.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Lantmäteriet* anser att den föreslagna regleringen om retuscheringsrätt möjliggör en enhetlig retuschering till fördel för skyddsintresset, eftersom anläggningar inte längre riskerar att pekas ut antingen genom olika former av retuschering eller genom uppenbar retuschering. *Försvarsmakten* tillstyrker också förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Utredningen har påpekat att nuvarande ordning inte är helt tillfredsställande, eftersom känslig information i flygbilder som visar skyddsobjekt med avbildningsförbud retuscheras olika inom ramen för självgranskningsrätten, vilket kan få motsatt effekt genom att skyddsobjekten pekas ut i stället för att döljas. Med självgranskningsrätt avses den granskning som aktörerna i dag själva gör av sammanställningarna innan spridning, i enlighet med det beslut som meddelats, får ske. Enligt utredningen innebär den regionala hanteringen av spridningstillstånd att det dessutom inte kan uteslutas att olika tolkningar förekommer i olika delar av landet. Militärregionerna saknar stödsystem för en effektiv hantering av inskickade bilder, vilka hanteras manuellt och gör arbetet tidskrävande. Det förekommer även att aktörer retuscherar i materialet för mycket (exempelvis genom att lägga till skog

där det tidigare låg byggnader). Ett annat problem är att retuscheringen varierar mellan de olika producenterna, vilket kan få till följd att vissa skyddsobjekt blir utpekade i stället för att döljas.

Regeringen föreslår därför att det, efter medgivande från sökanden, i sammanställningen ska få retuscheras av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att kunna meddela tillstånd. Regeringens bedömning är att en sådan möjlighet inte strider mot bestämmelserna i TF och YGL. En retuscheringsåtgärd torde dessutom vara mindre ingripande för sökanden än att materialet inte får spridas överhuvudtaget.

9.4 Undantaget för information som framställts med hjälp av fjärranalys från satellit ska behållas

Regeringens förslag: Att sprida en sammanställning av geografisk information som har framställts endast med hjälp av fjärranalys från satellit ska även fortsättningsvis undantas från tillståndskrav. Det ska inte längre krävas tillstånd för att sprida fjärranalysbaserad information från satellit som ställts samman med annan information som i sig inte är tillståndspliktig.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Havs- och vattenmyndigheten* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 7 § lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) finns ett undantag från tillståndskravet när det gäller spridning av viss geografisk information som har framställts endast med hjälp av satelliter, under förutsättning att materialet inte har ställts samman med annan geografisk information över svenskt territorium. För att undantaget ska gälla måste det röra sig om primärdata från satellit, dvs. rådata som fångats upp av satellitens sensorer och vidarebefordrats till marken (prop. 1993/34:32 s. 25 och s. 35). Bakgrunden till undantaget anges i ovannämnda förarbeten vara att Sverige internationellt har hävdats att data från fjärranalyssatelliter ska vara tillgängliga för alla länder. Den s.k. "Open Skies"-principen, som kommer till uttryck i Förenta Nationernas av den 3 december 1986 antagna fjärranalysresolution, innebär att fjärranalyssatelliter ska vara fritt tillgängliga för alla. Resolutionen innehåller femton principer. Den är inte folkrättsligt bindande men har ändå betydelse för staters uppträdande när det gäller bedrivande av fjärranalys och fjärranalysaktiviteter. I en av principerna slås fast att så snart primärdata och bearbetade data rörande territoriet under den observerade statens jurisdiktion har producerats ska den observerade staten ha tillgång till materialet på icke-diskriminerande grundval och till rimliga kostnadsvillkor.

För att skapa förutsättningar för bättre och mer effektiv insamling och utnyttjande av geografisk information är undantaget än mer aktuellt i dag än när den nuvarande bestämmelsen tillkom. Ett exempel på det är det inom ramen för EU pågående arbetet i programmet Copernicus (the

European Earth and Observation Programme). Regeringen anser därför att det undantag som finns i LiL ska föras över till den nya lagen.

Har satellitbilderna sammanställts med annan landskapsinformation över svenskt territorium gäller i dag inte undantaget. Detta är fallet även om sammanställningen skett med icke tillståndspliktig information. Sådan information har tidigare ansetts skyddsvärd eftersom i sig harmlös information kombinerad med annan information eller i stora sammanställningar kan komma att innehålla försvarshemliga uppgifter. Eftersom informationen sedd för sig dock inte omfattas av sekretess kan uppgifterna begäras ut var för sig, varför effekten av ett tillståndsförfarande är begränsat. Det är dessutom inte rättsligt möjligt att undanta öppen information från att ingå i de informationshanteringstjänster som regleras i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation i de fall uppgifterna i sig inte omfattas av någon av de sekretessbestämmelser som medger undantag (10 kap. 5 a § OSL). Det kan även ifrågasättas om den nuvarande ordningen fortfarande är lämplig med hänsyn till syftet med lagen om skydd för miljöinformation och Inspiredirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG av den 14 mars 2007 om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen [Inspire]). Regeringen betonade i förarbetena till lagen om geografisk miljöinformation att rumsliga data bör göras tillgängliga på villkor som inte i onödan begränsar en ökad användning. Regeringen anförde vidare att eftersom huvudprincipen och syftet med Inspiredirektivet är ökad tillgång till geografisk miljöinformation måste det finnas grundade farhågor för att kunna anta att ett visst tillgängliggörande kan skada något som får skyddas, exempelvis allmän säkerhet. Vid intresseavvägningen bör även hänsyn tas till nyttan av ökad öppenhet (prop. 2009/10:224 s. 39 och 68 f.).

Sammantaget finner regeringen att den nuvarande regleringen dels är svår att upprätthålla rent praktiskt, dels är mindre förenlig med Inspiredirektivets syfte att inte begränsa informationsfriheten mer än nödvändigt. Regeringen föreslår därför att det inte längre ska krävas tillstånd för spridning av fjärranalysbaserad information som ställts samman med annan information som inte är tillståndspliktig.

9.5 Nytt undantag för sammanställningar som tagits fram inom ramen för internationella överenskommelser

Regeringens förslag: Bestämmelsen om krav på spridningstillstånd ska inte gälla för en sammanställning av geografisk information som tagits fram inom ramen för vissa internationella åtaganden. Regeringen ska få meddela föreskrifter om vilka internationella åtaganden som avses.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Havs- och vattenmyndigheten* tillstyrker förslaget och anför följande. Sverige har ett antal internationella åtaganden gäl-

lande genomförandet av en hållbar förvaltning av svenska havsområden. För att Sverige ska kunna uppfylla dessa åtaganden förutsätts att sjögeografisk information finns och är tillgänglig.

Skälen för regeringens förslag: Sverige är bunden av en rad internationella åtaganden även när det gäller geografisk information. Sedan 2002 är Sverige part till fördraget om observationsflygningar den 24 mars 1992 (det s.k. Open Skies-fördraget), vilket är ett rustningskontrollinstrument som innebär att de anslutna länderna tillåter varandra att genomföra observationsflygningar över sina territorier. Det innebär att insamling och spridning av geografisk information kan ske inom ramen för fördragssamarbetet. En viktig princip i fördraget är att den information som samlas in under observationsflygningarna är tillgänglig för alla undertecknade stater som så önskar mot ersättning.

I förordningen (1995:336) med anledning av vissa åtaganden inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) finns föreskrifter med anledning av vissa åtaganden enligt fördraget. I denna förordning nämns ytterligare tre dokument; Wiendokumentet om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder den 30 november 2011, dokumentet om global informationslämning den 28 november 1994 och dokumentet om uppförandekoden den 3 december 1994. Dessa dokument innebär också åtaganden för Sverige att göra viss geografisk information tillgänglig.

Mot denna bakgrund bör en sammanställning av geografisk information som tagits fram inom ramen för vissa internationella åtaganden inte omfattas av kravet på spridningstillstånd. Regeringen bör bemyndigas att meddela föreskrifter om vilka åtaganden som avses. Utredningen har kommit fram till att det i dagsläget torde vara fråga om fördraget om observationsflygningar den 24 mars 1992 (SÖ 2002:61), Wiendokumentet och dokumentet om global informationslämning av den 28 november 1994.

9.6 Möjlighet att meddela föreskrifter om undantag

Regeringens förslag: Någon möjlighet ska inte längre finnas för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att i ett enskilt fall medge undantag från kravet på tillstånd till spridning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska dock ges möjlighet att meddela föreskrifter om undantag från kravet på spridningstillstånd.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Naturvårdsverket* tillstyrker förslaget men anser, liksom *Kustbevakningen*, att de av utredningen föreslagna lättnader inte är tillräckliga. *Lantmäteriet*, som menar att regleringen genom förslaget blir mer flexibel, teknikneutral och förhindrar att lagstiftningen blir föråldrad på grund av den snabba teknikutvecklingen, tillstyrker också förslaget. *SGU* avstyrker att undantagen för vissa kartor inte ska överföras till den nya lagen.

Skälen för regeringens förslag: Nuvarande reglering i 6 § tredje stycket lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag från kravet på spridningstillstånd. I specialmotiveringen till bestämmelsen nämns att undantag kan ges för vissa kartproducerade kommuner som har kompetens för försvarssekretessgranskning. Vidare nämns som exempel på undantag material som SMHI har framställt (satellitbilder, kartor och andra sammanställningar) och spridning av flygfotografier över vissa områden av Sverige.

Första frågan regeringen har att ta ställning till är om bestämmelsen som ger möjlighet att medge undantag i enskilda fall ska behållas. Utredningens bedömning är att det även i fortsättningen ska finnas möjlighet att bevilja aktörer undantag, men att det kan göras inom ramen för tillståndsförfarandet genom att generella tillstånd för en aktör beviljas. Fördelen med att utmönstra uttrycket undantag är att regleringen blir tydligare. Eftersom samma resultat kan uppnås genom generella tillstånd framstår regleringen om undantag som onödigt och krångligt. Utredningen föreslår därför att bestämmelsen i 6 § tredje stycket LiL ska utmönstras. Regeringen delar utredningens bedömning i denna del.

En annan fråga som uppkommer är om det ska införas en möjlighet att meddela föreskrifter om undantag. Utredningen anser att en sådan bestämmelse fyller en viktig funktion i fråga om att undanta information som inte är återgiven så noggrant eller detaljrikt att den ska anses som känslig. I nuvarande reglering undantas kartor i mindre skala än 1:100 000 från tillståndskravet liksom äldre kartor som framställdes före år 1900. Försvarsmakten har framhållit för utredningen att det numera inte är ändamålsenligt att referera till kartskala eftersom informationen i huvudsak återges digitalt. Sjöfartsverket och Lantmäteriet har enligt utredningen anslutit sig till den uppfattningen. Enligt myndigheterna är det mer relevant att ange vilken upplösning materialet får ha.

För att uppnå en flexibilitet i systemet och undvika ett onödigt tillståndsförfarande föreslår utredningen att det på myndighetsnivå ska ges en möjlighet att avgränsa tillståndsförfarandet ytterligare genom att i föreskrifter inskränka tillämpningsområdet. Det kan ske genom att uppgifter som inte är tillräckligt detaljerat återgivna undantas från tillståndskravet (under förutsättning att försvarssekretessen behålls). En sådan lösning blir mer teknikneutral och riskerar inte att bli föråldrad efter ett par år eftersom den kan anpassas efter framtida teknikutveckling. Regeringen ansluter sig till utredningens bedömning, och anser att föreskrifter om undantag bör kunna få meddelas.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att den nuvarande bestämmelsen som medger att undantag kan beslutas inte ska överföras till den nya lagen, men att en ny bestämmelse ska införas som ger möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag. Vid denna bedömning, liksom vid beviljandet och utformandet av generella tillstånd, är det viktigt att ta ställning till om myndigheten i fråga har den erforderliga kompetens som behövs för att själv pröva att den aktuella verksamheten inte kommer att medföra skada för totalförsvaret.

10 Frågan om tillstånd för inrättande av databaser för lagring av geografisk information

10.1 Nuvarande regler

Enligt nuvarande ordning krävs det enligt 5 § lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) tillstånd för att inrätta en databas med geografisk information över svenskt territorium om databasen ska föras med hjälp av automatisk databehandling. Tillstånd ska ges av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer om databasen innehåll inte kan antas medföra skada för Sveriges totalförsvar. Tillstånd krävs dock inte om informationen framställts enbart med hjälp av material som får spridas enligt 6 och 7 §§ LiL eller som annars får spridas utan hinder av bestämmelserna i lagen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag från kravet på tillstånd.

10.2 Behovet av en reform

Som framgått av avsnitt 4.3 har förutsättningarna för lagring av geografisk information förändrats avsevärt sedan lagens tillkomst. Uppdatering och lagring av geografisk information i databaser är väl utbredd bland såväl statliga myndigheter, kommuner och bolag som hos privata aktörer och flera databaser inrättas dagligen. Antalet som enligt LiL är skyldiga att söka tillstånd har således ökat i betydande utsträckning. Bara genom användning av smarttelefonjänster vid publicering av fotografier eller joggingrundor skapas en tillståndspliktig databas. Lagring och insamling sker i dessa fall ofta vid samma tidpunkt. Lantmäteriets statistikuppgifter visar dock att det är få aktörer som ansöker om tillstånd.

En annan utveckling som förändrat förutsättningarna för det nu gällande tillståndskravet är att det inte längre krävs att man lagrar informationen själv för att kunna bearbeta och nyttja materialet, utan det kan göras med hjälp av elektroniska informationstjänster som bl.a. kommuner och myndigheter är skyldiga att tillhandahålla enligt lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation.

Ett ytterligare skäl till att ifrågasätta databastillståndets effekt när det gäller att skydda geografisk information är att databaser kan inrättas utan tillstånd utanför Sveriges gränser. Detta får anses undergräva tillståndsförfarandets funktion när det gäller att skydda känslig information, särskilt då reglerna om jurisdiktion medför att det inte är möjligt att lagföra brott mot LiL som begåtts utom riket.

Underlagen i de databastillståndsansökningar som trots allt görs bygger också i huvudsak på Lantmäteriets, Sjöfartsverkets eller annan myndighets produktion, dvs. på information som redan är granskad och godkänd.

10.3 Något tillstånd för inrättande av databaser ska inte behövas

Regeringens förslag: Den nya lagen ska inte innehålla något krav på tillstånd för att inrätta databaser med geografisk information över svenskt territorium.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrat sig välkomnar förslaget, däribland *Länsstyrelserna i Blekinge län, Gotlands län, Kalmar län, Norrbottens län, Västernorrlands län och Västra Götalands län, Lantmäteriet, Naturvårdsverket, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), Sveriges geologiska undersökning (SGU), Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Kiruna kommun.*

Skälen för regeringens förslag: Så som konstaterats ovan talar alltså mycket för att den nuvarande regleringen, i fråga om databaser, är föråldrad och inte längre fyller avsedd funktion. Att lagring sker i samma ögonblick som observationen registreras innebär att en databas inrättas. Detta har medfört att framställning av geografisk information är tillståndspliktig i en mycket större omfattning än vad lagstiftaren hade tänkt, vilket också innebär större inskränkningar i de grundlagsskyddade fri- och rättigheterna än vad som var avsett.

En ytterligare omständighet som komplicerar situationen är att utvecklingen har gått mot ett allt mer tjänstebaserat tillhandahållande av geografisk information som innebär att aktörer får åtkomst till mängder av geografisk information som kan läggas samman i tjänsten men utan att aktören själv behöver lagra informationen. Ett krav på tillstånd för inrättande av databaser träffar inte dessa situationer och det finns skäl att anta att en reglering av nuvarande slag riskerar att snabbt bli föråldrad och tappa sin effekt i takt med att nya lösningar för lagring av information utvecklas.

Regeringen har mot bakgrund av detta övervägt att ta bort tillståndskravet för lagring av geografisk information och funnit att förslaget i praktiken inte skulle leda till några nämnvärda försämringar i fråga om skydd för känslig information. Ett sådant förslag välkomnas också av remissinstanserna. Exempelvis *Naturvårdsverket* anser att förslaget underlättar den nuvarande hanteringen av geografisk information över land- och sötvattenområden samt arbetet med att göra geografisk information tillgänglig för samarbetspartners och andra intresserade enligt principen för ”öppna data”.

I sammanhanget kan erinras om att det finns särskilda regler om informationssäkerhet i säkerhetsskyddslagen (1996:627) med tillhörande säkerhetsskyddsförordning ([1996:633], 9–13 §§ förordningen), vars syfte bl.a. är att skydda lagring av känsliga uppgifter. Den lagstiftningen omfattar emellertid i huvudsak offentlig verksamhet.

Vid en sammantagen bedömning ger det ovan anförda starkt stöd för att tillståndskravet för lagring av geografisk information inte längre är en gångbar metod för att skydda förvarshemliga uppgifter. Bedömningen är att bestämmelserna i skyddslagen (2010:305), som kompletteras med regeringens förslag om krav på spridningstillstånd för viss geografisk

information, är ett mer praktiskt hanterbart, ändamålsenligt och effektivt sätt att förhindra att känslig information kommer i orätta händer. Regler om informationssäkerhet finns vidare, som nämnts, i bl.a. säkerhetskyddslagstiftningen. Det bör i detta sammanhang även erinras om bestämmelsen i 19 kap. 7 § brottsbalken rörande obehörig befattning med hemlig uppgift.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att den nya lagen inte ska innehålla något krav på tillstånd för inrättande av databaser med geografisk information.

11 Straffansvar och förverkande

Regeringens förslag: Straffskalan för otillåten fotografering eller liknande registrering från luftfartyg ändras genom att maximistraffet för brottet höjs till fängelse i högst ett år.

Straffbestämmelsen i den nya lagen ska tillämpas om gärningen inte är belagd med samma eller strängare straff enligt brottsbalken.

Bestämmelserna om förverkande i lagen om skydd för landskapsinformation ska överföras till den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Lantmäteriet* och *Åklagarmyndigheten* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna om tillståndskrav för sjömätning, fotografering eller liknande registrering från luftfartyg, inrättande av databas med landskapsinformation och spridning av landskapsinformation är straffsanktionerade i lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL). Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet utför sjömätning, eller sprider sammanställningar av landskapsinformation i strid med vad som föreskrivs i LiL, eller utan tillstånd inrättar databaser, döms till böter eller fängelse i högst ett år. Straffbestämmelsen som avser flygfotografering eller liknande registrering från luftfartyg som utförs uppsåtligen eller av oaktsamhet i strid med LiL har en straffskala från böter till fängelse i högst sex månader. I ringa fall döms inte till ansvar. Är gärningen belagd med straff enligt brottsbalken gäller inte straffbestämmelserna i LiL. Det ovan anförda framgår av 8–11 §§ LiL.

Enligt 12 § LiL ska flygbilder och liknande registreringar från luftfartyg, kartor och andra sammanställningar av landskapsinformation som tillkommit eller spridits genom förfarande som utgör brott enligt LiL förklaras förverkade. Detsamma gäller föremål som används som hjälpmedel vid brott enligt lagen. Förverkande ska ske endast om det inte är uppenbart oskäligt.

För att skyddet mot spridning av försvarskänslig information ska kunna upprätthållas måste överträdelse kunna beivras. Spridning av försvarskänslig information kan orsaka stor skada för totalförsvaret. Sådana gärningar är många gånger så allvarliga att en straffsanktion är nödvändig

med hänsyn till gärningarnas allvar. Även bestämmelserna i den föreslagna lagen ska därför vara straffsanktionerade.

I brottsbalken finns straffbestämmelser rörande brott mot rikets säkerhet. Det bör liksom i den gamla lagen uttryckligen framgå att straffbestämmelserna i lagen om skydd för geografisk information är subsidiära till brottsbalkens bestämmelser. För att säkerställa att en mildare straffskala inte kan bli tillämplig än den som anges i lagen om skydd för geografisk information bör det även framgå att brottsbalkens bestämmelser blir tillämpliga i fall där gärningen är belagd med samma eller strängare straff.

Såsom framgått ovan är det i nu gällande lag en straffskala för otillåten sjömätning och otillåten spridning av geografisk information och en annan, lägre, för otillåten flygfotografering eller liknande registrering. Straffskalorna för otillåten sjömätning och otillåten spridning motsvarar straffskalan för överträdelser av skyddslagen (2010:305). Regeringen föreslår ingen ändring när det gäller straffskalorna som avser otillåten sjömätning och spridning av geografisk information. Regeringen anser däremot att det finns anledning att skärpa straffskalan för otillåten fotografering eller liknande registrering från luftfartyg, mot bakgrund av att brott mot bestämmelsen kan begås endast i situationer då Sverige är särskilt sårbart, och då flygfotografering eller liknande registrering möjliggör framtagning av geografisk information i ett mycket detaljerat format som kan orsaka stor skada. Straffvärdet för de allvarligaste gärningarna måste således betraktas som högre än vad den nuvarande straffskalan ger uttryck för. Det finns därför skäl att höja maximistraffet så att det motsvarar vad som gäller för otillåten sjömätning och otillåten spridning. *Åklagarmyndigheten* välkomnar att maximistraffet höjs.

Enligt nuvarande ordning är ringa överträdelser inte straffbelagda. Skulle undantaget för ringa fall tas bort finns det risk för att det straffbara området kan träffa helt obetydliga förseelser. Det bör därför finnas en ventil som undviker att rent bagatellartade gärningar kriminaliseras. Regeringen ser inget behov av att utöka det straffbelagda området, utan anser att nuvarande reglering på detta område bör överföras till den nya lagen.

Vid LiL:s tillkomst utvecklade lagstiftaren inte närmare vad som ska anses utgöra ringa fall. Regeringen konstaterar dock att syftet med tillståndskraven är att skydda samhällets intresse av att utöva kontroll över att sådan information som kan vara känslig i försvarshänseende inte framställs eller sprids. I förarbetena till LiL (prop. 1993/94:32 s. 28) betonar regeringen att det är av vikt att understryka allvaret i överträdelser mot lagens förbudsregler mot bakgrund av att totalförsvarets sårbarhet har ökat genom att sekretessbelagd information missbrukas i och med den tekniska utvecklingen. Bedömningen av om ringa fall föreligger bör inte vara beroende av om en faktisk risk för skada på totalförsvaret har uppkommit. I stället ska bedömningen göras utifrån om avvikelser från tillståndskravet har varit obetydlig. Som exempel på ringa brott mot bestämmelserna om spridningstillstånd kan nämnas en situation där spridningen har skett under en mycket kort tid på ett sätt som innebär att materialet kan återtas eller att kartor har delats ut i en krets som är så omfattande att spridningstillstånd krävs men där materialet inom kort samlas in igen. Den tid som materialet har varit spritt är således begrän-

sad. I de fall spridning har skett på internet är utrymmet för en sådan bedömning mindre, eftersom materialet rent faktiskt inte går att återta på samma sätt. Ofta kan spridningen också ha nått en mycket stor krets. Ett annat exempel är om spridningen eller sjömätningen har skett i sådan begränsad omfattning att den ligger strax över gränsen för att en spridningssituation har uppstått eller för att sjömätningen inte ska ses som ringa. Prövningen bör således göras utifrån om underlåtenheten att söka tillstånd med hänsyn till omständigheterna kan anses som obetydlig och inte utifrån en bedömning som innefattar prövning av om någon faktisk skada eller risk för skada uppkommit genom framställandet eller spridningen.

Det har inte framkommit något skäl till varför bestämmelserna om förverkande inte ska överföras till den nya lagen. Regeringen föreslår därför att reglerna om förverkande i sak ska överföras från LiL till den nya lagen och endast genomgå språkliga justeringar. Regeringen anser också att det ska införas en hänvisning till 36 kap. 5 och 5 b §§ brottsbalken, där bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom finns.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen att maximistraffet för otillåten fotografering eller liknande registrering från luftfartyg ska höjas till fängelse i högst ett år men att övriga straffbestämmelser och regler om förverkande i sak ska överföras från LiL till den nya lagen. Det ska också av lagen framgå att brottsbalkens bestämmelser gäller i fall där gärningen är belagd med samma eller strängare straff än i lagen.

12 Kontroll

Regeringens förslag: Kustbevakningen ska ha i uppgift att hindra brott mot föreskrifter om sjömätning. Om någon ertappas på bar gärning när han eller hon sjömäter utan tillstånd, ska sådan egendom som kan antas bli förverkad eller som kan antas ha betydelse för utredning om brottet få tas i beslag av en kustbevakningstjänsteman.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Försvarsmakten* och *Lantmäteriet* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande ordning saknas det bestämmelser om kontroll när det gäller efterlevnaden av bestämmelserna om tillstånd för sjömätning. Frågan berördes inte heller närmare i förarbetena till lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL). Som tidigare anförts finns det starka skäl att anta att effektiviteten av reglerna om tillstånd (som är straffsanktionerade) varit marginell när det gäller att förhindra otillåten sjömätning, i vart fall när det gäller sådan kartläggning som varit av ringa omfattning. Utredningen konstaterade att en förutsättning för att se till att reglerna om tillståndskrav för sjömätning efterlevs och otillåten systematisk insamling av sjögeografisk information förhindras är att införa ett övervakningsförfarande. Regeringen delar

utredningens bedömning att det är nödvändigt att införa en sådan funktion.

Kustbevakningen är den mest lämpliga myndigheten att utöva en sådan övervakning. Kustbevakningen har redan i dag bl.a. till uppgift att bedriva sjöövervakning, 1 § förordningen (2007:853) med instruktion för Kustbevakningen. I 2 § samma förordning föreskrivs att det ingår i Kustbevakningens uppgift att ansvara för eller bistå andra myndigheter med övervakning, brottsbekämpande verksamhet samt kontroll och tillsyn enligt vad som närmare anges i 3–10 §§. Enligt 3 § ska myndighetens brottsförebyggande och brottsbekämpande verksamhet i enlighet med särskilda föreskrifter bestå i att genom sjöövervakning förhindra och upptäcka brottslig verksamhet, ingripa vid misstanke om brott samt utreda och beivra brott eller bistå med utredningen av brott. Kustbevakningen ska vidare enligt 5 § i den utsträckning som följer av föreskrifter, och i förekommande fall efter överenskommelse med annan myndighet, bedriva tillsyns- och kontrollverksamhet i fråga om bl.a. sjötrafik, sjösäkerhet och transport av farligt gods, fartygs registrering och identifiering, personers inresa i, utresa från och vistelse i Sverige, in- och utförsel av varor, fiske och därtill anknuten verksamhet, jakt och annat ianspråktagande av naturresurser, skydd av miljö- och naturvårdsintressen och skyddsobjekt och tillträde för utländska statsfartyg.

Kustbevakningens övervakningsområde omfattar det svenska sjöterritoriet (med vissa begränsningar avseende sjöar, kanaler och vattendrag) och svensk ekonomisk zon samt enligt vissa författningar land i anslutning till dessa vatten. I vissa fall kan verksamhetsområdet även innefatta havsområden utanför Sveriges ekonomiska zon.

Kustbevakningens övervakning inom svenskt sjöterritorium och i Sveriges ekonomiska zon består i huvudsak av olika förebyggande insatser, varav sjötrafikövervakningen är en viktig del. Kustbevakningen arbetar brottsförebyggande genom att kontinuerligt patrullera med såväl fartyg som flygplan längs hela Sveriges kust samt genom annan övervakning till sjöss. De brott som avses är huvudsakligen utsläppsbrott, fiskebrott och brott mot sjötrafikregler.

Myndighetens uppgift att ingripa vid misstanke om brott och att utreda eller bistå med utredning preciseras indirekt genom de författningar som innehåller bestämmelser om Kustbevakningens uppgifter och en behörig kustbevakningstjänstemans befogenheter. Lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning (LKP) är central i detta sammanhang. Vid överträdelse inom något av de områden som anges närmare i LKP har en kustbevakningstjänsteman rätt att ingripa. LKP förutsätter att det föreligger misstanke om att ett brott har begåtts mot någon föreskrift inom något av de rättsområden som anges i lagen. Det finns dessutom andra författningar som hänvisar till befogenheterna i LKP. Med stöd av 2 § LKP har en tjänsteman vid Kustbevakningen samma befogenheter som en polisman att vidta vissa åtgärder.

Regeringens bedömning är att den övervakning som kan aktualiseras när det gäller sjömätning är av brottsbekämpande karaktär för att hindra brott mot föreskrifter. Av detta skäl kan det inte bli aktuellt att tilldela någon annan myndighet, så som Försvarmakten eller Sjöfartsverket, uppgiften eftersom ett sådant uppdrag inte överensstämmer med myndigheternas nuvarande roller. Kustbevakningen bör därför, som utred-

ningen har föreslagit, få ansvar för att hindra brott mot reglerna om sjömätning. Ett sådant ansvar ligger väl i linje med myndighetens huvudsakliga och redan befintliga verksamhet eftersom myndigheten redan har en etablerad och utvecklad organisation för polisär övervakning.

Nästa fråga som regeringen har att ta ställning till är frågan om vilka befogenheter som Kustbevakningen ska tilldelas. Regeringen delar utredningens bedömning att den nya funktionen är mer av brottsbekämpande karaktär än att utföra rutinkontroller. Antalet sjömättningsärenden är få till antalet och även om antalet ärenden stiger förefaller en rutinmässig tillsynsverksamhet för dessa inte lämplig av resursmässiga skäl. I bedömningen har även vägt in den begränsade möjlighet som föreligger med hänsyn till internationell rätt för Kustbevakningen att utföra inspektioner utan misstanke om brott på utländska fartyg. Kustbevakningens befogenhet att kontrollera att reglerna om tillstånd för sjömätning följs bör regleras i LKP.

Mot bakgrund av att det föreligger ett starkt skyddsintresse i fråga om de uppgifter som kan tas fram genom sjömätning anser regeringen att det är befogat att Kustbevakningen får rätt att beslagta egendom oberoende av ett gripande, eftersom det möjliggör att ta i beslag utrustning eller annat som innehåller sådana uppgifter. Har egendom tagits i beslag, ska anmälan om detta göras skyndsamt till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten. Den som har tagit emot anmälan bör handla som om han eller hon själv gjort beslaget.

13 Överklagandefrågor

Regeringens förslag: En förvaltningsmyndighets beslut ska även fortsättningsvis få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Om beslutet innebär avslag på en statlig myndighets ansökan, ska beslutet liksom tidigare få överklagas till regeringen. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser inte att det föreligger skäl att föreslå ändringar i sak när det gäller frågan om överprövning. I enlighet med vad regeringen anförde i samband med införandet av lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) är det av särskild vikt att en överprövning i domstol kan ges eftersom tillståndsförfarandet innebär en begränsning av fri- och rättigheter. Regeringen anser därför att den nuvarande bestämmelsen i 13 § LiL ska överföras till den nya lagen med tillägget att prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätt, och att förvaltningsrätten byts ut mot allmän förvaltningsdomstol.

14 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Den nya lagstiftningen ska träda i kraft den 1 mars 2016.

Tillstånd som beslutats enligt den gamla lagen ska fortfarande gälla om tillstånd krävs enligt den nya lagen. Beslut om undantag från krav på tillstånd för spridning ska gälla till och med ett år efter ikraftträdandet av den nya lagen. För dessa undantag ska den gamla lagen gälla.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att den nya lagstiftningen samt övriga författningsändringar ska träda i kraft den 1 juli 2015 då den nuvarande lagen och förordningen om landskapsinformation föreslås upphöra att gälla. Utredningen föreslår vidare vissa bestämmelser om föreskrifters giltighet samt att prövningstillstånd inte ska krävas för ärenden som har inkommit till tillståndsgivande myndighet eller för tillståndsbeslut som har överklagats före ikraftträdandet, men som ännu inte har avgjorts. Slutligen föreslår utredningen att de gamla undantagen ska gälla i sex månader efter ikraftträdandet.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Blekinge län, Gotlands län, Kalmar län, Norrbottens län, Västernorrlands län och Västra Götalands län* förordar att den nya lagstiftningen träder ikraft snarast möjligt.

Skälen för regeringens förslag: Den nya lagen samt föreslagna följdändringar bör träda i kraft så snart som möjligt. Förslagen torde inte kräva särskilt omfattande förberedelseåtgärder hos tillståndsgivande myndigheter eftersom myndigheterna redan i dag har en pågående verksamhet rörande tillståndshantering enligt lagen (1993:1742) och förordningen (1993:1745) om skydd för landskapsinformation (LiL respektive LiF). Vissa anpassningsåtgärder kan dock behövas. Den föreslagna lagen innebär bl.a. att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om undantag. Den nya lagen bör träda i kraft den 1 mars 2016.

Det finns behov av övergångsbestämmelser. Regeringens förslag till ny lag medför att kravet på tillstånd inskränks i vissa delar. Tillstånd som meddelats enligt den gamla lagen ska fortfarande gälla i den utsträckning tillstånd krävs enligt den nya lagen. Det innebär att tillstånd som avser förhållanden som inte längre är tillståndspliktiga efter ikraftträdandet inte längre har en rättslig status efter ikraftträdandet. Beslut om undantag som meddelats med stöd av 6 § tredje stycket LiL ska gälla till och med ett år efter ikraftträdandet av den nya lagen och för dessa undantag ska den gamla lagen gälla. Ärenden som har inkommit till myndigheten men ännu inte har prövats eller beslut rörande tillstånd som har överklagats före ikraftträdandet men ännu inte har avgjorts ska prövas enligt den nya lagen. En sådan ordning medför ingen nackdel för den enskilde eftersom den nya regleringens tillämpningsområde har inskränkts. Utredningen föreslår även att det för dessa ärenden inte bör krävas prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten. Regeringen anser dock inte att det är

nödvändigt att införa särskilda övergångsbestämmelser, där dessa ärenden undantas från kravet på provningstillstånd som annars ska gälla.

15 Konsekvenser av förslagen

Regeringens bedömning: Förslagen bedöms leda till regelförenklingar för myndigheter, enskilda och företag eftersom det inte längre kommer att krävas tillstånd för inrättande av databaser med geografisk information och eftersom tillämpningsområdet när det gäller tillstånd för sjömätning och för spridning av sammanställningar av geografisk information inskränks i förhållande till nuvarande lagstiftning.

De kostnadsökningar som kommer att uppstå för Kustbevakningen, som genom förslaget får utökade uppgifter, bedöms uppgå till cirka 1 000 000 kr årligen och finansieras genom en anslagsöverföring från Försvarsmakten.

Lagförslagen bedöms inte ha någon direkt inverkan på miljön. Förslagen bedöms dock kunna underlätta viss kartläggning och forskning om tillståndet i miljön eftersom förslagen innebär lättnader när det gäller krav på tillstånd jämfört med nuvarande lagstiftning.

Förslagen bedöms vara förenliga med EU-rätten.

Utredningens bedömning överensstämmer delvis med regeringens.

Remissinstanserna: *Naturvårdsverket* anser att förslagen rörande sjömätning och spridning av maringeografisk information inte ger de lättnader i tillståndsgivningen som är nödvändiga för att kunna utveckla havsmiljöförvaltningen på ett effektivt sätt. *Havs- och vattenmyndigheten*, *Sjöfartsverket* och *Sveriges Metrologiska och Hydrologiska Institut* framför liknande synpunkter. *Kustbevakningen* delar utredningens bedömning att uppgiften att bedriva övervakning i fråga om sjömätning kan utföras med föreslaget anslagstillskott om 1 000 000 kr eftersom man också utnyttjar synergieffekter i Kustbevakningens redan breda uppdrag. Detta under förutsättning att nuvarande ambitionsnivå bibehålls enligt det till regeringen inlämnade budgetunderlaget. *Försvarsmakten* tillstyrker att Kustbevakningen ges i uppdrag att övervaka överträdelser mot föreskrifter om sjömätning men delar inte utredningens resonemang om finansieringen av uppgifterna. Bestämmelserna om skydd för geografisk information syftar till att skydda Sveriges totalförsvar, inte enbart Försvarsmaktens intressen, och det ligger därmed i den svenska statens intresse att sjömätning sker på ett kontrollerbart sätt. Kustbevakningen bedriver redan i dag övervakning till havs för att förhindra brott mot överträdelser i lagar och författningar med anknytning till sjömätning. *Regelrådet* delar regeringens bedömning att förslagen rörande avskaffat tillståndskrav för inrättande av databas med geografisk information samt inskränkt tillämpningsområde beträffande tillstånd för sjömätning och spridning av geografisk information får positiva effekter för små företags konkurrensförmåga och villkor i förhållande till större företag, i den

utsträckning som tillståndsförfarandet har varit en begränsande faktor för dessa.

Skälen för regeringens bedömning

Övergripande avvägning mellan skyddsintresset och ytterligare regel-förenklingar

Syftet med förslagen i lagrådsremissen är att fortsatt säkerställa skydd för försvarskänslig information samtidigt som behovet av ytterligare lättnader i lagstiftningen tillmötesgås, dels i syfte att tillgängliggöra information och dels i syfte att förenkla tillståndsförfarandet. I förhållande till nuvarande reglering innebär förslagen i lagrådsremissen regelförenklingar för såväl myndigheter som enskilda och företag. De av vissa remissinstanser framförda önskemålen om mer långtgående lättnader i lagstiftningen, framförallt rörande tillstånd till sjömätning och spridning av maringeografisk information till främjande för maritim näringsutveckling och havsmiljöförvaltningen, har vägts mot behovet av att säkra skyddsvärd geografisk information.

Konsekvenser för myndigheter och det offentliga åtagandet

Regeringen föreslår bl.a. att Kustbevakningen ges i uppdrag att övervaka efterlevnaden av bestämmelserna rörande sjömätning. Regeringen bedömer att detta kommer att innebära vissa utökade uppgifter för Kustbevakningen. Dessa tillkommande arbetsuppgifter bedöms i sin tur innebära en kostnadsökning för myndigheten. När det gäller beräkning av kostnaderna för den tillkommande verksamheten är dessa baserade på att övervakningen genomförs både genom flyg- och fartygsverksamhet, vilket ger upphov till löne-, drifts-, och avskrivningskostnader. Därutöver bedöms kartläggning av fartyg och underrättelseinhämtning krävas för att effektivt kunna genomföra verksamheten. Regeringen uppskattar sammanfattningsvis att kostnaderna för Kustbevakningen uppgår till cirka 1 000 000 kronor årligen. Dessa kostnader ska finansieras genom en anslagsöverföring från Försvarsmakten.

Förslagen medför att det inte längre behövs tillstånd för inrättande av databas med geografisk information samt att tillämpningsområdet när det gäller tillstånd för sjömätning och för spridning av sammanställningar av geografisk information inskränks i förhållande till nuvarande lagstiftning. Detta bedöms leda till regelförenklingar för myndigheter som t.ex. arbetar med kartläggning av olika typer av geografiska förhållanden.

När det gäller det straffrättsliga området gör regeringen följande bedömning. En grundtanke bakom kriminalisering av ett visst beteende är att det ska påverka människor på sådant sätt att de inte handlar på ett visst sätt, dvs. att den ska ha en allmänpreventiv verkan. I vilken utsträckning den gällande kriminaliseringen i lagen om skydd för landskapsinformation har denna verkan är dock svårt att bedöma. Att Kustbevakningen föreslås få i uppgift att bedriva övervakning till havs för att förhindra brott mot ovan nämnda lag bedöms kunna få en viss preventiv effekt när det gäller otillåten sjömätning. Det bör även medföra en mer effektiv hantering av brottsbekämpning och lagföring av otillåten sjömätning. Regeringens förslag innebär dessutom att det kriminaliserade

området inskränks, vilket innebär att mindre resurser behöver läggas på brottsförebyggande arbete i den delen.

Regeringens förslag innebär till viss del en förändring i det offentliga åtagandet på så sätt att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, efter medgivande, får möjlighet att utföra åtgärder i det material som den som söker tillstånd avser att sprida. Regeringens bedömning är att förslaget i denna del leder till ett mer effektivt och ändamålsenligt skydd för hemliga uppgifter eftersom retuscheringen blir mer enhetlig.

Konsekvenser för enskilda och företag

Regeringen bedömer att förslagen leder till regelförenklingar för enskilda och företag, eftersom det inte längre behövs tillstånd för inrättande av databas med geografisk information samt att tillämpningsområdet när det gäller tillstånd för sjömätning och för spridning av sammanställningar av geografisk information inskränks i förhållande till nuvarande lagstiftning. Regeringen bedömer också att förslagen får positiva effekter för små företags konkurrensförmåga och villkor i förhållande till större företag, i den mån tillståndsförfarandet har varit en begränsande faktor för dessa.

Konsekvenser för miljön

Regeringens förslag bedöms inte ha någon direkt inverkan på miljön, vare sig i positiv eller i negativ bemärkelse. Förslagen, som innebär vissa lättnader när det gäller krav på tillstånd för sjömätning och för spridning av sammanställningar av geografisk information jämfört med nuvarande lagstiftning, bedöms dock kunna underlätta viss kartläggning och forskning om tillståndet i miljön.

Konsekvenser för EU-rätten

Förslagen bedöms vara förenliga med EU-rätten.

16 Författningskommentar

16.1 Förslaget till lag (0000:00) om skydd för geografisk information

Lagens syfte och ändamål

1 §

Bestämmelsen motsvarar i sak 1 § lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation (LiL) med den ändringen att det inte längre krävs tillstånd för upprättande av databaser. Av bestämmelsen framgår att lagen syftar till att skydda uppgifter av betydelse för totalförsvaret. Skyddsintresset motsvarar det som gäller enligt LiL. I kapitel 6 behandlas frågan om skyddsintresset närmare.

Uttryck i lagen

2 §

Bestämmelsen är delvis ny, eftersom den innehåller fler uttryck än 2 § LiL. *Första punkten* förklarar uttrycket geografisk information och motsvarar definitionen av landskapsinformation i 2 § LiL. Uttrycket landskapsinformation ersätts alltså av uttrycket geografisk information. Ändringen är endast av språklig karaktär och någon förändring i sak är inte avsedd. Med uttrycket avses således all slags lägesbestämd information om landskapets naturgivna innehåll och egenskaper såsom berg, jord, vegetation, vatten, terräng- och bottentopografi m.m., liksom information om landskapets konstgjorda företeelser. Vidare ingår all slags tilläggsinformation såsom exempelvis ortnamn och gränser (se prop. 1993/94:32 s. 31). Att informationen är lägesbestämd innebär att den ska vara koordinatsrelaterad. Se vidare kapitel 5.

Andra punkten är ny. I förarbetena till LiL (prop. 1993/94:32 s. 18) har emellertid innebörden av ordet sjömätning beskrivits, och förklaringen av uttrycket i andra punkten har utgått från den beskrivningen. Uttrycket behandlas i avsnitt 7.4.

Tredje punkten är ny i förhållande till nuvarande reglering. Förklaringen har dock utgått från hur uttrycket har beskrivits i förarbetena till LiL (prop. 1993/94:32 s. 32). Med *fotografering eller liknande registrering* avses all form av avbildning eller mätning vare sig den sker digitalt, analogt, genom värmeregistrering eller på annat sätt. Uttrycket behandlas i kapitel 8.

Fjärde punkten är ny men har tagit sin utgångspunkt i 6 § första stycket första meningen LiL. Med begreppet *sammanställning av geografisk information* avses all form av avbildning, beskrivning och mätning oavsett i vilken form den presenteras. Uppgifter i registerform som är lägesbestämda utgör t.ex. enligt definitionen en sammanställning. Förklaringen av uttrycket är inte avsedd att innebära en utvidgning i förhållande till den tillämpning som sker enligt LiL.

Sjömätning

3 §

Bestämmelsen motsvarar med vissa tillägg och ändringar 3 § LiL. En nyhet är att det inte längre ska krävas tillstånd för ringa sjömätning, *andra stycket 1*. Exempel på när sjömätning kan anses som ringa är om mätningen utförs av fysisk person för personligt bruk eller åt närmaste familje- och vänskretsen och saknar ett kommersiellt syfte. Att använda den utrustning som krävs och normalt brukas vid sjöfart, fiske eller för fritidsändamål faller också utanför lagens krav på tillstånd. Att samla in information som normalt samlas in vid navigation eller som är en följd av säkerhetsregelverket inom sjöfartsområdet, exempelvis användandet av elektroniska sjökort eller den lagring som sker i fartygens färdskrivare, s.k. VDR:er (Voyage Data Recorder), omfattas därför inte. Motsvarande gäller för den information som samlas in ombord på fiskefartyg i samband med fiskets bedrivande.

Bestämmelsen gäller som huvudregel alla fartyg oavsett nationalitet. Enligt artikel 19 i Förenta nationernas havsrättskonvention (United Nations Convention on the Law of the Sea, UNCLOS; SÖ 2000:1) gäller under vissa förutsättningar rätt till oskadlig genomfart i territorialhavet. Sverige är part till havsrättskonventionen. Lagens bestämmelser får således inte tillämpas i strid mot konventionen. Ett fartyg som åtnjuter en sådan rätt till oskadlig genomfart omfattas därför inte av något krav på tillstånd, se vidare avsnitt 7.3. Detta åstadkoms genom undantaget för ringa sjömätning.

I enlighet med vad som gäller enligt LiL ska tillstånd inte heller krävas för sjömätning som utförs i en allmän hamn av den som ansvarar för hamnen, *andra stycket 2*.

Genom att ringa sjömätning undantas, kommer tillståndskravet att avse kartläggning av mer omfattande typ, där själva syftet är att samla in djupinformation och annan geografisk information över svenskt sjöterritorium. Som exempel kan nämnas sjömätning som utförs i kommersiellt syfte med specialutrustning som är av sådan karaktär att den huvudsakligen används i kommersiella sammanhang eller där avsikten med sjömätningen är att i ett senare led sprida informationen till en större krets. Ett exempel är insamling och lagring av information som förberedelse för kabelutläggning. Även åtgärder där huvudsyftet inte är att samla in geografisk information, men där insamlande av sådan information blir en direkt konsekvens av åtgärden kan omfattas av tillståndskravet. En sammantagen bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet får göras.

Tillstånd ska beviljas, om sjömätningen inte kan antas medföra skada för totalförsvaret. Vid denna prövning ska samtliga omständigheter i det enskilda fallet vägas in, såsom vilka säkerhetsskyddsrutiner aktören har, var mätningen ska ske m.m. Ett sådant tillståndsbeslut får innehålla villkor om att den geografiska informationen endast får användas för ett visst ändamål eller efter iakttagande av särskilda säkerhetsåtgärder.

Vidare ges i bestämmelsen bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om undantag från tillståndskravet, *tredje stycket*. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 7.5 och 7.6.

4 och 5 §§

Bestämmelserna är nya. Under höjd beredskap och under annan tid som regeringen beslutar med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap ska vissa av de lättnader från kravet på tillstånd för att få utföra sjömätning, som framgår av 3 §, inte längre gälla. Vad som avses med höjd beredskap framgår av lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap.

Av 4 § framgår att undantaget från kravet på tillstånd såvitt avser sjömätning i allmän hamn inte ska gälla om det råder höjd beredskap eller under annan tid som regeringen beslutar med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Detsamma gäller sådana föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har meddelat med stöd av 3 § sista stycket. Däremot inskränks inte undantaget som avser ringa sjömätning (se 3 § andra stycket 1). Behöver ett visst vattenområde värnas särskilt med hänsyn till dess betydelse för försvaret kan, om vissa förutsättningar är uppfyllda, beslut om skyddsobjekt fattas med stöd av 5 eller 6 § skyddslagen (2010:305). Ett sådant beslut innebär att obehöriga inte har tillgång till skyddsobjektet. Genom ett särskilt beslut kan tillträdesförbudet förenas med bl.a. ett förbud mot att göra mätningar av eller inom skyddsobjektet. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 7.7.

Av 5 § framgår att beslut om tillstånd till sjömätning som har meddelats med stöd av 3 § första stycket får upphävas eller ändras när det råder höjd beredskap eller under annan tid som regeringen bestämmer med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Bestämmelsen fyller särskilt en funktion i de fall tillstånd har utformats mer generellt. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 7.8.

Fotografering eller liknande registrering från luftfartyg

6–8 §§

Paragraferna motsvarar i sak 4 § LiL. I 6 § har uttrycket särskilda skäl tagits bort och ersatts med att tillstånd ska ges, om fotograferingen eller registreringen inte kan antas medföra skada för totalförsvaret. Ingen förändring i sak är avsedd. Ett sådant tillståndsbeslut får innehålla villkor om att den geografiska informationen endast får användas för ett visst ändamål eller efter iakttagande av särskilda säkerhetsåtgärder. I bestämmelsen anges också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela föreskrifter om att vissa myndigheter ska undantas från kravet på tillstånd. Därutöver har endast redaktionella och språkliga ändringar gjorts.

Vilka situationer som innebär eller kan innebära skärpt eller högsta beredskap regleras i 3 § lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap. I 7 §, som motsvaras av bestämmelsen i 4 § andra stycket LiL och som ger regeringen möjlighet att utsträcka det tillståndspliktiga området under höjd beredskap, har tillägget gjorts att så endast får ske om det behövs till skydd för totalförsvaret.

Vid bedömningen av om ett objekt utgör ett luftfartyg kan ledning hämtas från den definition som brukar användas internationellt dvs. ”anordning som kan erhålla bärkraft i atmosfären genom luftens reak-

tioner med undantag av dess reaktioner mot jordytan”. Uttrycket *fotografering eller liknande registrering* förklaras i 2 § 3.

Bestämmelserna behandlas i kapitel 8.

Spridning

9 §

Paragrafen har sin motsvarighet i 6 § LiL, men har moderniserats och förenklats. Bestämmelsen reglerar vilken geografisk information som inte får spridas utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Uttrycket *sammanställning av geografisk information* förklaras i 2 § 4.

Enligt *första stycket första punkten* får en sammanställning av geografisk information om förhållanden i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde som avser Sveriges sjöterritorium inte spridas utan tillstånd. Insjöar, vattendrag och kanaler är undantagna. Att informationen ska avse ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde innebär att spridning av lägesbestämd information som inte uppfyller dessa krav inte är tillståndspliktig. Från kravet på tillstånd undantas därmed spridning av harmlösa fotografier som exempelvis tagits ovanför vattenytan och som i och för sig avbildar Sveriges sjöterritorium och är lägesbestämda men som varken innehåller information i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett sådant område.

Av *andra punkten* framgår att spridning av en sammanställning av geografisk information över andra delar av svenskt territorium inte får ske utan tillstånd, om informationen har inhämtats från luftfartyg genom fotografering eller liknande registrering. Vad som avses med *fotografering eller liknande registrering* framgår av 2 § 3. Spridning av geografisk information som inhämtats på annat sätt kräver inte längre tillstånd.

Av *tredje stycket* framgår, att tillstånd till den spridning som regleras i första stycket 1 och 2 ska ges, om spridningen inte kan antas medföra skada för totalförsvaret. Ett sådant tillståndsbeslut får innehålla villkor om att den geografiska informationen endast får användas för ett visst ändamål eller efter iakttagande av särskilda säkerhetsåtgärder. Stöd ges även för att retuscheringsåtgärder får ske efter medgivande från den som söker, om sådana åtgärder behövs för att kunna meddela tillstånd.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 9.2 och 9.3.

10 §

Bestämmelsen har till viss del sin motsvarighet i 7 § LiL. *Första punkten* innebär att bestämmelsen i 9 § inte är tillämplig på en sammanställning av geografisk information som framställts endast med hjälp av fjärranalys från satellit. Bestämmelsen innebär en inskränkning av det tillståndspliktiga området i förhållande till nuvarande ordning, eftersom fjärranalysbaserad information som ställts samman med annan information som i sig inte är tillståndspliktig inte omfattas av kravet på spridningstillstånd. Har fjärranalysbaserad information däremot sammanställts med tillståndspliktig information krävs tillstånd enligt huvudregeln i 9 §. Med information som framställts med hjälp av satellit avses rådata som fång-

ats upp av satellitens sensorer och vidarebefordrats till marken, se vidare avsnitt 9.4.

Bestämmelsen i 9 § om krav på spridningstillstånd gäller inte heller för en sammanställning av geografisk information som tagits fram inom ramen för vissa internationella åtaganden. Detta framgår av *andra punkten*, som är ny. Vilka internationella åtaganden som avses får regeringen meddela föreskrifter om. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 9.5.

11 §

Av bestämmelsen framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på spridningstillstånd i 9 §. Till skillnad från vad som gäller enligt 6 § tredje stycket LiL finns ingen möjlighet att besluta om undantag i enskilda fall. Se vidare avsnitt 9.6.

Ansvar

12 §

Bestämmelsen motsvarar till viss del 8–11 §§ LiL med den ändringen att straffbestämmelsen som rör inrättande av databas utan tillstånd inte finns kvar, som en följd av att det inte längre uppställs krav på tillstånd för inrättande av databas.

Ytterligare förändringar är att maximistraffet för otillåten fotografering eller liknande registrering från luftfartyg höjs från fängelse i högst sex månader till fängelse i högst ett år samt att det anges att straffbestämmelserna är subsidiära i förhållande till brottsbalken enbart om gärningen är belagd med samma eller strängare straff enligt brottsbalken.

Övriga ändringar är av språklig natur och saknar betydelse för tillämpningen av bestämmelsen.

Bedömningen av om ringa fall föreligger bör göras utifrån om underlåtenheten att söka tillstånd med hänsyn till omständigheterna kan anses som obetydlig, och inte utifrån en bedömning som innefattar prövning av om någon faktisk skada eller risk för skada uppkommit genom framställandet eller spridningen. Som exempel på ringa brott mot bestämmelserna om spridningstillstånd kan nämnas en situation där spridningen har skett under en mycket kort tid på ett sätt som innebär att materialet kan återtas eller att kartor har delats ut i en krets som i och för sig är så omfattande att spridningstillstånd krävs, men där materialet inom kort samlas in igen. Den tid som materialet har varit spritt är således begränsad. I de fall spridning har skett på internet är utrymmet för en sådan bedömning mindre, eftersom materialet rent faktiskt inte går att återta på samma sätt. Ofta kan spridningen i ett sådant fall också anses ha nått en mycket stor krets. Ett annat exempel är om spridningen eller sjömätningen har skett i sådan begränsad omfattning att den ligger strax över gränsen för att en spridningssituation har uppstått eller för att sjömätningen inte ska ses som ringa. Bestämmelsen behandlas närmare i kapitel 11.

Förverkande och andra åtgärder

13 §

Bestämmelsen motsvarar 12 § LiL och de förändringar som gjorts i sak är en följd av att den nya lagen inte innehåller bestämmelser om tillstånd för inrättande av databas. Därtill har, i andra stycket, införts en hänvisning till 36 kap. 5 och 5 b §§ brottsbalken där det finns bestämmelser om hos vem förverkande får ske och om särskild rätt till förverkad egendom. Övriga ändringar är endast språkliga. Bestämmelsen behandlas i kapitel 11.

14 §

Bestämmelsen är ny. Den hör ihop med ändringen i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning, vilken innebär att Kustbevakningen får befogenhet för brottsbekämpning i fråga om sjömätning (se kapitel 12 samt 15 §). Bestämmelsen ger en kustbevakningstjänsteman rätt att under vissa förhållanden ta egendom i beslag. Beslagsrätten gäller om någon ertappas på bar gärning när han eller hon begår brott mot 3 §. Då får sådan egendom som framgår av 13 §, som kan antas bli förverkad eller kan antas ha betydelse för utredning om brottet, tas i beslag av en kustbevakningstjänsteman. Anmälan om sådant beslag ska ske skyndsamt till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten. Den som har tagit emot en sådan anmälan ska vidta samma åtgärder som om han eller hon själv gjort beslaget. Det innebär bl.a. att pröva om de angivna förutsättningarna för beslag föreligger samt iakttä bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken om bl.a. viss underrättelseskyldighet och skyldighet att upprätta protokoll. Bestämmelsen behandlas i kapitel 12.

Övervakning

15 §

Bestämmelsen är ny och är en upplysning om att det finns bestämmelser om övervakning för att hindra brott mot föreskrifter i lag och annan författning som gäller sjömätning i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning.

Överklagande

16 §

Bestämmelsen har sin motsvarighet i 13 § LiL. En nyhet är att det krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten, vilket framgår av sista stycket. Övriga ändringar är av redaktionell art. Bestämmelsen behandlas i kapitel 13.

Övergångsbestämmelser

1. Första punkten anger när lagen ska träda i kraft.
2. Andra punkten anger att LiL därigenom upphävs.
3. I den utsträckning beslut om tillstånd har meddelats med stöd av LiL ska de alltså gälla. Avser beslutet förhållanden som inte längre är tillståndspliktiga saknar beslutet dock praktisk betydelse efter ikraftträdandet av den nya lagen.
4. I den nya lagen saknas det stöd för att besluta om undantag i enskilda fall från kravet på spridningstillstånd enligt 9 §. De beslut om undantag som har meddelats med stöd av LiL ska gälla under en övergångsperiod om ett år och för dessa beslut ska den gamla lagen gälla. Därmed har de aktörer som har beviljats undantag god tid på sig att gå igenom beslut och i förekommande fall inkomma med en ansökan om tillstånd enligt 9 §.

16.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning

1 §

Bestämmelsen innehåller en katalog över när lagen om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning ska tillämpas. I bestämmelsen räknas ett antal områden upp och ändringen innebär att sjömätning läggs till som en sista punkt i *första stycket*. Kustbevakningens övervakning behandlas i kapitel 12.

16.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation

15 §

Ändringen är en följdändring av att lagen (1993:1742) om landskapsinformation ersätts av lagen (0000:000) om skydd för geografisk information, där krav på tillstånd för upprättande av databas inte längre uppställs.

Sammanfattning av betänkandet Skydd för geografisk information (SOU 2013:51)

Uppdraget

Utredningens uppdrag har varit att se över lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation och förordningen (1993:1745) om skydd för landskapsinformation. I uppdraget har ingått att särskilt analysera och ta ställning till om lagens definition av landskapsinformation är ändamålsenlig och om det finns behov av att utsträcka eller inskränka lagens tillämpningsområde. Utredaren ska ha som utgångspunkt att landskapsinformation som är känslig ur sekretessynpunkt fortfarande ska skyddas. Utredaren ska även ta ställning till vilken eller vilka myndigheter som ska ansvara för tillståndshanteringen och utarbeta förslag till den författningsreglering som bedöms nödvändig.

En ny lag och förordning om skydd för geografisk information föreslås

Utredningen föreslår att den nuvarande regleringen i lagen och förordningen om skydd för landskapsinformation ersätts med en ny lag och förordning om skydd för geografisk information. Som framgår av namnet föreslår utredningen att begreppet landskapsinformation byts ut mot geografisk information. Förslaget syftar inte till någon förändring i fråga om vad som avses med begreppet utan avsikten med den språkliga ändringen är att uppnå en mer enhetlig och modern begreppsbildning. Med geografisk information enligt den nya lagen avses lägesbestämd information avseende förhållanden på och under markytan samt på och under sjö- och havsbotten. Det kan således röra sig om både naturgivna föremål och konstgjorda företeelser som byggnader och vägar etc. Skälet till att utredningen föreslår en ny reglering är att den nuvarande är föråldrad och i vissa delar onödigt svårbegriplig. Utredningen har strävat efter att föreslå en modern och flexibel lagstiftning som möjliggör en anpassning till den pågående teknikutvecklingen som innebär att alltmer detaljerad geografisk information blir tillgänglig för allmänheten. Det bör dock betonas att fjärranalyssatelliternas allt bättre upplösning, och förmåga att göra observationer genom allt större vattendjup, innebär att en tidpunkt kommer att infinna sig då det kanske kan ifrågasättas om det är lämpligt hålla fast vid en skyddslagstiftning av det här aktuella slaget.

Frågan om skyddsintresset och kopplingen till försvarssekretessen

Nuvarande lagstiftning bygger på att den tillståndsgivande myndigheten ska beakta grunderna för försvarssekretessen vid prövningen om tillstånd ska meddelas eller inte. Det står emellertid klart att det säkerhetspolitiska läget har förändrats sedan lagens tillkomst. Det har medfört att andra

eller ytterligare krav ställs på säkerheten, vilket i sin tur innebär att vilka uppgifter som kan anses som känsliga med hänsyn till rikets säkerhet har förändrats. Det kan också ha inneburit att det finns ett behov av bestämmelser som tar sikte på ett annat skyddsintresse än vad som omfattas av gällande sekretessbestämmelser, exempelvis uppgifter som rör allmän säkerhet. Med hänsyn till bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen och i yttrandefrihetsgrundlagen föreligger enligt utredningen rättsliga hinder att utvidga skyddsintresset med uppgifter som inte har betydelse för rikets försvar. Att lägga fram förslag som innebär ändringar i dessa grundlagar är en omfattande och komplex fråga som inte ingår i utredningens uppdrag.

Utredningens bedömning är att samhällsutvecklingen och genomförandet av Inspiredirektivet¹ genom lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation har medfört behov av att se över om nuvarande sekretessbestämmelser är tillräckliga för att tillgodose nuvarande och framtida behov av att skydda uppgifter med hänsyn till allmän säkerhet. Frågan ingår däremot inte i utredningens uppdrag utan bör i stället övervägas i särskild ordning.

Sjömätning

I dag krävs det tillstånd för att utföra sjömätning inom Sveriges sjöterritorium med undantag av insjöar, vattendrag och kanaler och för sjömätning i hamn av den som svarar för en allmän hamn. Vad som avses med sjömätning framgår inte av lagtexten. Utredningen föreslår att en legaldefinition införs och att det med sjömätning avses registrering på ett beständigt sätt av geografisk information i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde.

Utredningens bedömning är att sjögeografisk information avseende vissa områden inom svenskt sjöterritorium alltså bör skyddas genom ett tillståndsförfarande vid sjömätning för att tillvarata Försvarmaktens intresse av att skydda uppgifter som är hemliga enligt 15 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Det ligger i sakens natur att det inte går att göra allmänt känt vilka dessa områden är. Att behålla ett så utsträckt tillståndsförfarande som råder i dag är dock inte ändamålsenligt eftersom den bristande efterlevnaden och kontrollen gör att regelverket inte bidrar till att skydda känslig information utan i stället leder till onödig byråkrati. Dagens navigationsteknik innebär dessutom att det numera är möjligt för vem som helst att utföra sjömätning på ett enkelt sätt och utan omfattande kostnader.

Utredningen föreslår mot denna bakgrund att det även fortsättningsvis ska krävas tillstånd för sjömätning inom Sveriges sjöterritorium med undantag i insjöar, vattendrag och kanaler och för den sjömätning som utförs i allmän hamn av den som svarar för hamnen. Utredningen föreslår dessutom att sjömätning i ringa omfattning undantas från tillståndskravet. Tillståndskravet kommer därmed att gälla systematisk sjömätning, dvs.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG av den 14 mars 2007 om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen.

sådan som sker med specialutrustning. Att använda utrustning som normalt används vid sjöfart, fiske eller för fritidsändamål faller däremot normalt utanför lagens krav på tillstånd. Bakgrunden till utredningens ställningstagande i denna del är att det är just den mer omfattande kartläggningen av djupförhållanden som är känslig från försvarssynpunkt.

I den nya bestämmelsen har rekvisitet särskilda skäl ersatts med skrivningen att tillstånd ska beviljas om det inte kan antas medföra skada för totalförsvaret. Förändringen är inte avsedd att medföra en förändring i förhållande till nuvarande tillämpning.

Utredningen förslår vidare förändringar när det gäller vilken myndighet som ska ansvara för tillståndshandlingen. Sjöfartsverket ska enligt förslaget besluta i frågor som rör tillstånd till sjömätning och Försvarsmakten ska lämna Sjöfartsverket upplysningar som behövs för att verket ska kunna ta ställning till om tillstånd ska meddelas eller inte. Däremot föreslås ingen förändring när det gäller vilka myndigheter som får utföra sjömätning utan att ha ansökt om tillstånd. Det innebär att sådan rätt alltså tillkommer Försvarsmakten, Sjöfartsverket och Sveriges geologiska undersökning.

Det ska införas en möjlighet för tillståndsgivande myndighet att i föreskrift meddela undantag från kravet på tillstånd. Skälet bakom förslaget är den snabba teknikutvecklingen och genom den föreslagna regleringen blir lagstiftningen mer flexibel. Ett exempel är att det i framtiden kan finnas en faktisk möjlighet att undanta allmänna farleder från tillståndskravet.

Utredningen har funnit skäl att införa en särskild reglering när det råder höjd beredskap eller under annan tid som regeringen bestämmer med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap. Under sådana förhållanden gäller inte undantagen för sjömätning i ringa omfattning eller i allmän hamn och inte heller de undantag som meddelats i föreskrifter av tillståndsgivande myndighet.

Utredningen föreslår även att det införs en möjlighet för tillståndsgivande myndighet att upphäva eller ändra tillståndsbeslut vid höjd beredskap eller under annan tid som regeringen bestämmer med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap.

Utredningen föreslår ingen ändring i sak när det gäller möjligheten att meddela förbehåll i tillståndsbeslut. För att tydliggöra att ett förbehåll inte är ett självständigt beslut utan ett villkor som uppställs i ett tillståndsbeslut ska ordet förbehåll bytas ut mot begreppet villkor.

Slutligen har utredningen inte ansett det lämpligt att införa bestämmelser om krav på redovisning av sjömätningsresultat.

Fotografering eller liknande registrering från luftfartyg

Utredningen föreslår endast mindre förändringar när det gäller bestämmelserna som handlar om tillståndskrav för fotografering eller liknande registrering från luftfartyg. Utredningen föreslår att rekvisitet särskilda skäl slopas och att det av bestämmelsen i stället ska framgå att tillstånd ska ges om det inte kan antas medföra skada för totalförsvaret. Förändringen är inte avsedd att medföra en förändring i förhållande till nuvarande tillämpning. Övriga förändringar är endast av språklig karaktär och

saknar betydelse i sak. Utredningen föreslår vidare att möjligheten att meddela förbehåll i tillståndsbeslut ska överföras till den nya regleringen. Begreppet förbehåll föreslår utredningen ska bytas ut mot villkor. Det bakomliggande skälet är samma som när det gäller regleringen som avser sjömätning. Utredningen föreslår inga förändringar när det gäller vilken myndighet som ska ansvara för tillståndsgivningen eller i fråga om vilka myndigheter som ska få utföra fotografering eller liknande registrering från luftfartyg utan att ha ansökt om tillstånd. Det innebär att Försvarsmakten är tillståndsgivande myndighet och att Försvarsmakten, Kustbevakningen, Lantmäteriet, Sjöfartsverket, Sveriges geologiska undersökning, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Rikspolisstyrelsen och polismyndigheterna inte heller i fortsättningen behöver ansöka om tillstånd.

Tillstånd för spridning av geografisk information

Utredningen föreslår att det även fortsättningsvis ska krävas tillstånd för spridning av vissa sammanställningar av geografisk information. Med en sammanställning av geografisk information avses enligt den nya regleringen geografisk information i form av avbildning, beskrivning eller mätning. Det saknas således betydelse vilken teknik som använts vid framtagningen och i vilken form uppgifterna presenteras så länge det rör sig om geografisk information. Spridningstillstånd ska krävas för en sammanställning av geografisk information om förhållanden i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde som avser Sveriges sjöterritorium, med undantag av insjöar, vattendrag och kanaler. Bestämmelsen är delvis ny på så sätt att förslaget undantar motsvarande geografiska områden inom vilka det inte krävs tillstånd för sjömätning. Från tillståndskravet undantas med den ovan angivna formuleringen även vanliga fotografier som avbildar företeelser ovan vattenytan, exempelvis semesterfotografier som varken avser förhållanden i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde.

Utredningen föreslår vidare vissa förändringar när det gäller spridningstillstånd som avser en sammanställning av landgeografisk information, dvs. geografisk information av andra delar av svenskt territorium än nämnda del av sjöterritoriet. Krav på spridningstillstånd ska gälla om informationen har inhämtats från luftfartyg genom fotografering eller liknande registrering. Förslaget innebär att bestämmelsens tillämpningsområde inskränks i förhållande till i dag eftersom information som har inhämtats på annat sätt inte längre är tillståndspliktig. I bestämmelsen görs inte längre undantag för kartor av en viss skalstorlek eller för material som framställts före ett visst årtal. Den typen av undantag får i stället göras i föreskrifter av tillståndsgivande myndigheter. Utredningen föreslår att tillståndsgivande myndigheter ska ha möjlighet att efter medgivande vidta retuscheringsåtgärder i det material som är föremål för prövning i tillståndsärendet. Någon motsvarighet finns inte i 1993 års lag.

Utredningen föreslår ändringar i fråga om ansvar för tillståndshanteringen. Lantmäteriet ska enligt utredningens förslag överta Försvarsmaktens uppgifter som tillståndsgivande myndighet när det gäller land-

geografisk information. Sjöfartsverket ska dock även fortsättningsvis ansvara för tillståndsförfarandet som avser sammanställningar över Sveriges sjöterritorium.

Utredningen föreslår därutöver att sammanställningar av geografisk information som har framställts endast med hjälp av fjärranalys från satellit även fortsättningsvis ska undantas från tillståndskravet. Till skillnad från den nuvarande ordningen ska det endast krävas tillstånd om information som tagits fram med hjälp av fjärranalys har ställts samman med annan tillståndspliktig information. Är den andra informationen däremot inte tillståndspliktig blir inte heller kombinationsprodukten det. Därutöver ska i fortsättningen med utredningens förslag sådana sammanställningar som tagits fram inom ramen för Sveriges internationella åtaganden, som exempelvis fördraget om observationsflygningar den 24 mars 1992 (SÖ 2002:61), undantas från kravet på tillstånd.

Det föreslås vidare att de tillståndsgivande myndigheterna ska kunna meddela föreskrifter om undantag från tillståndskravet för sammanställningar som avser vissa geografiska områden eller för sådan information som är utformad på sådant sätt att de inte kan anses medföra skada för totalförsvaret, om de sprids. Det är en skillnad från nuvarande ordning då endast Försvarsmakten har en sådan möjlighet. Förslaget innebär dessutom att regleringen kan anpassas efter teknikutvecklingen genom att tillståndsgivande myndigheter kan undanta material med viss upplösning, skalstorlek eller liknande från tillståndskravet.

Nuvarande möjlighet att meddela enskilda undantagsbeslut ska inte finnas kvar i den nya regleringen eftersom samma resultat kan uppnås genom att meddela generella beslut om tillstånd.

Utredningens analys har gett vid handen att det i dag saknas tillräcklig information om de civila skyddsobjekten för att Lantmäteriet ska kunna göra en ändamålsenlig sekretessprövning. Detta leder till extraarbete för Lantmäteriet och ett sämre sekretesskydd. För att säkerställa att tillståndsgivande myndigheter har tillgång till relevant och fullständig information rörande de objekt eller liknande som ska skyddas föreslår utredningen att det införs ett krav för länsstyrelserna att underrätta Försvarsmakten om de beslut de meddelat enligt 7 § andra och tredje styckena skyddslagen (2010:305) som avser objektets utsida samt även lämna upplysningar om vilka uppgifter om skyddsobjekten som har legat till grund för beslutet. Utredningen har ansett det vara angeläget att Försvarsmakten gör en bedömning av vad som bör beaktas ur skyddssynpunkt både när det gäller de militära och de civila skyddsobjekten, eftersom det inte kan förutsättas att civila myndigheter har den specialkunskap som krävs för att ge specifika instruktioner om vad som är känsligt på varje objekts utsida. Försvarsmakten ska därför i likhet med vad som gäller enligt den nuvarande ordningen lämna de uppgifter som Sjöfartsverket och Lantmäteriet behöver i sin tillståndsprövning. Utredningen föreslår att Försvarsmakten ska samråda med Säkerhetspolisen innan uppgifterna lämnas. Utredningens bedömning är att det i nuläget inte finns skäl att ha kvar en upplysningsskyldighet för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och föreslår därför att den ska upphöra.

Beslut ska även fortsättningsvis kunna förenas med förbehåll. Utredningen föreslår dock att begreppet förbehåll byts ut mot villkor. Föränd-

ringen är avsedd att tydliggöra att förbehåll inte är ett självständigt beslut utan ett villkor som uppställs i ett tillståndsbeslut. Bilaga 1

Utredningen föreslår inga förändringar i fråga om myndigheter som i förordning ges tillstånd att sprida geografisk information. Det innebär att Försvarmakten, Lantmäteriet och Sjöfartsverket inte behöver ansöka om tillstånd för att sprida geografisk information.

Tillståndskravet för inrättande av databas för lagring av geografisk information slopas

I dag krävs det tillstånd för inrättande av databas som innehåller geografisk information. Utredningens bedömning är att ett krav på tillstånd för inrättande (eller lagring) av geografisk information i syfte att skydda känslig information inte är effektivt och ändamålsenligt. Den reglering som återfinns i 7 § första eller andra stycket skyddslagen (2010:305) samt 30 och 32 §§ samma lag och den reglering om krav på spridningstillstånd för viss geografisk information som finns i lagen (0000:00) om skydd för geografisk information är i stället ett mer praktiskt hanterbart, ändamålsenligt och effektivt sätt att förhindra att känslig information kommer i orätta händer. Regler om informationssäkerhet finns dessutom i säkerhetsskyddslagstiftningen. Utredningen har även övervägt att införa ett generellt tillståndskrav för elektronisk lagring av omfattande sammanställningar av öppen geografisk information till skydd för försvarssekretessen men funnit att en sådan ordning inte skulle vara ändamålsenlig och dessutom olämplig med hänsyn till syftet med lagen om geografisk miljöinformation. Utredningen förslår således att bestämmelsen om krav på tillstånd för inrättande av databas för lagring av geografisk information samt de bestämmelser som hör samman med detta tillståndskrav slopas.

Övervakning

I den nuvarande regleringen saknas det regler om övervakning. Övervakning kommer i fråga när det gäller sjömätning och utredningens bedömning är att en förutsättning för att förhindra illegal sjömätning är att det införs ett övervakningsförfarande. Utredningen föreslår att Kustbevakningen får till uppgift att övervaka att reglerna om tillstånd för sjömätning efterlevs genom att en särskild bestämmelse i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning (LKP) införs. Utredningen föreslår även att det införs en bestämmelse som möjliggör för tjänsteman vid Kustbevakningen att ta egendom i beslag. Den möjligheten ska finnas om någon ertappas på bar gärning när han eller hon begår brott mot lagen om skydd för geografisk information avseende egendom som kan antas bli förverkad eller som kan antas ha betydelse för utredningen om brottet. Slutligen föreslår utredningen att Sjöfartsverket som tillståndsgivande myndighet ska lämna de upplysningar som Kustbevakningen behöver för att fullfölja sina uppgifter enligt LKP.

Straffansvar och förverkande

Utredningen föreslår två förändringar när det gäller bestämmelserna om straffansvar och förverkande. Straffskalan för otillåten fotografering eller liknande registrering från luftfartyg ska enligt förslaget höjas från böter eller fängelse i högst sex månader till böter eller fängelse i högst ett år. Skälet till förslaget är att brott mot bestämmelsen endast kan uppstå i situationer då Sverige är särskilt sårbart. Dessutom möjliggör fotografering eller liknande registrering från luftfartyg att geografisk information i ett mycket detaljerat format kan framställas. Förslaget innebär att straffskalan motsvarar den för otillåten sjömätning och otillåten spridning samt straffskalan som aktualiseras vid överträdelse av bestämmelserna i 7 § skyddslagen, vilket leder till en mer enhetlig reglering på området. Utredningen föreslår att det även fortsättningsvis ska finnas en bestämmelse som innebär ansvarsfrihet för ringa brott. För att säkerställa att en mildare straffskala inte blir tillämplig än den som anges i lagen om skydd för geografisk information föreslår utredningen att det ska framgå av straffbestämmelsen att brottsbalkens bestämmelser blir tillämpliga i fall där gärningen i brottsbalken är belagd med samma eller strängare straff. Det anförda är en förändring i förhållande till nuvarande ordning eftersom den innebär att brottsbalkens bestämmelser har företräde även vid en mildare straffskala. Bestämmelsen som rör förverkande föreslås överföras till den nya lagen och inte ändras i sak.

1 Förslag till lag (0000:00) om skydd för geografisk information

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens syfte och ändamål

1 § I denna lag finns bestämmelser till skydd för uppgifter av betydelse för totalförsvaret.

Lagen innehåller bestämmelser som begränsar rätten till

1. sjömätning,
2. fotografering eller liknande registrering från luftfartyg, och
3. spridning av en sammanställning av geografisk information.

Definitioner

2 § I denna lag betyder

1. *geografisk information*: lägesbestämd information om förhållanden på och under markytan samt på och under sjö- och havsbotten,
2. *sjömätning*: registrering på ett beständigt sätt av geografisk information i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde,
3. *fotografering eller liknande registrering*: alla former av avbildningar eller mätningar, och
4. *en sammanställning av geografisk information*: geografisk information i form av avbildning, beskrivning eller mätning.

Sjömätning

3 § Sjömätning får inte utföras inom Sveriges sjöterritorium, med undantag av insjöar, vattendrag och kanaler, utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Tillstånd ska ges, om sjömätningen inte kan antas medföra skada för totalförsvaret.

Utöver det som sägs i första stycket behövs inte tillstånd för

1. sjömätning som är av ringa omfattning, eller
2. sjömätning som utförs i allmän hamn av den som svarar för hamnen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd.

4 § Undantag från kravet på sjömätningstillstånd enligt 3 § andra stycket eller som har meddelats med stöd av 3 § tredje stycket gäller inte när det råder höjd beredskap eller under annan tid som regeringen bestämmer med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap.

5 § Ett beslut om sjömätningstillstånd får upphävas eller ändras, när det råder höjd beredskap eller under annan tid som regeringen bestämmer med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap.

Fotografering eller liknande registrering från luftfartyg

6 § När det råder höjd beredskap eller under annan tid som regeringen bestämmer med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap får fotografering eller liknande registrering från luftfartyg inte utföras inom eller av sådana restriktionsområden som bestämts av regeringen enligt 1 kap. 8 § första stycket första meningen luftfartslagen (2010:500) utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Tillstånd ska ges, om fotograferingen eller registreringen inte kan antas medföra skada för totalförsvaret.

7 § Är Sverige i krig eller krigsfara eller råder sådana extraordinära förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som Sverige har befunnit sig i får regeringen meddela föreskrifter att vad som sägs i 6 § om tillstånd ska gälla för fotografering eller liknande registrering från luftfartyg även inom eller av andra områden än restriktionsområden.

8 § Befälhavare på luftfartyg ska se till att fotografering eller liknande registrering från luftfartyg inte utförs i strid med bestämmelserna i 6 § eller föreskrifter som meddelats med stöd av 7 §.

Spridning

9 § Tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer krävs om inte annat följer av 10 eller 11 § för spridning av en sammanställning av geografisk information

1. om förhållanden i ett visst vattenområde eller en viss sträcka av ett vattenområde som avser Sveriges sjöterritorium, med undantag av insjöar, vattendrag och kanaler, eller

2. över andra delar av svenskt territorium, om informationen har inhämtats från luftfartyg genom fotografering eller liknande registrering.

Tillstånd ska ges, om spridningen inte kan antas medföra skada för totalförsvaret. Efter medgivande från den som söker tillstånd får åtgärder i sammanställningen göras av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att kunna meddela ett tillstånd.

10 § Bestämmelserna i 9 § gäller inte för

1. en sammanställning av geografisk information som framställts endast med hjälp av fjärranalys från satellit, eller

2. en sammanställning av geografisk information som tagits fram inom ramen för vissa internationella åtaganden som regeringen närmare föreskriver.

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd enligt 9 §, om det inte kan antas medföra skada för totalförsvaret.

12 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet utför sjömätning i strid med vad som föreskrivs i 3 §, utför fotografering eller liknande registrering från luftfartyg i strid med vad som föreskrivs i 6 § eller som föreskrivits med stöd av 7 §, eller sprider en sammanställning av geografisk information i strid med vad som föreskrivs i 9 § döms till böter eller fängelse i högst ett år, om gärningen inte är belagd med samma eller strängare straff enligt brottsbalken.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Förverkande och andra åtgärder

13 § Avbildningar, beskrivningar och mätuppgifter som tillkommit genom brott mot 3 eller 6 § eller mot föreskrifter som meddelats med stöd av 7 § ska förklaras förverkade. Även en sammanställning av geografisk information som spritts genom brott mot 9 § ska förklaras förverkad. Detsamma gäller föremål som använts som hjälpmedel vid brott mot denna lag. Förverkande ska ske om det inte är uppenbart oskäligt.

14 § Om någon ertappas på bar gärning när han eller hon begår brott mot 3 §, får sådan egendom som enligt 13 § kan antas bli förverkad eller som kan antas ha betydelse för utredning om brottet tas i beslag av tjänsteman vid Kustbevakningen. Har egendom tagits i beslag, ska anmälan om detta skyndsamt göras till polis- eller åklagarmyndigheten. Den som har tagit emot anmälan ska handla som om han eller hon själv gjort beslaget.

Övervakning

15 § I 1 § lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning finns bestämmelser om övervakning rörande sjömätning.

Överklagande

16 § En förvaltningsmyndighets beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Om beslutet innebär avslag på en statlig myndighets ansökan, får beslutet i stället överklagas till regeringen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015. Genom lagen upphävs lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation.
 2. Tillstånd som meddelats enligt den äldre lagen gäller fortfarande i den utsträckning tillstånd krävs enligt den nya lagen.
 3. Beslut om undantag som meddelats med stöd av 6 § tredje stycket den äldre lagen gäller till och med sex månader efter ikraftträdandet av den nya lagen.

4. Föreskrifter om undantag som har meddelats med stöd av 6 § den äldre lagen upphör att gälla när den nya lagen träder i kraft.

5. Ärenden som har inkommit till tillståndsgivande myndighet eller tillståndsbeslut som har överklagats före ikraftträdandet men som ännu inte har avgjorts, ska prövas enligt den nya lagstiftningen. För dessa ärenden krävs inte prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningsmedverkan vid polisiär övervakning

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1982:395) om Kustbevakningsmedverkan vid polisiär övervakning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag tillämpas när Kustbevakningen bedriver övervakning till havs och i kustvatten samt i Väner och Mälaren för att hindra brott mot föreskrifter i lagar och andra författningar som gäller

1. skyddsobjekt och militära skyddsområden,
2. jakt,
3. fiske,
4. bevarande av den marina miljön och annan naturvård,
5. trafikregler och säkerhetsanordningar för sjötrafiken,
6. åtgärder mot vattenföroreningar från fartyg,
7. dumpning av avfall i vatten,
8. kontinentalsockeln,
9. fornminnen och sjöfynd,
10. fartygs registrering och identifiering,
11. skydd för den marina miljön mot andra förorenande åtgärder än sådana som avses i 6 och 7,
12. märkning och användning av oljeprodukter,
13. utlänningsars inresa till och utresa från eller vistelse i Sverige,
14. åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter
14. åtgärder beträffande djur och växter som tillhör skyddade arter,
- och
15. sjöfartsskydd.
15. sjöfartsskydd, och
16. sjömätning.

Lagen tillämpas i fråga om övervakning enligt punkterna 2–8, 10–12 och 14 även inom Sveriges ekonomiska zon.

¹ Senaste lydelse 2006:264.

Lagen tillämpas även när Kustbevakningen till havs och i kustvattnen, i Väneren och Mälaren samt inom den ekonomiska zonen bedriver övervakning för att hindra brott mot lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon eller föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen.

Vidare tillämpas lagen när Kustbevakningen till havs och i kustvattnen, i Väneren och Mälaren samt i hamnar bedriver övervakning för att hindra brott mot lagen (2006:263) om transport av farligt gods eller föreskrifter som har meddelats med stöd av den lagen.

Denna lag träder ikraft den 1 juli 2015.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation

Härigenom föreskrivs att 15 § lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Bestämmelser om

1. behandling av personuppgifter finns i personuppgiftslagen (1998:204),

2. behandling av personuppgifter i fastighetsregistret finns i lagen (2000:224) om fastighetsregister,

3. krav på tillstånd för *upprättande av databaser med landskapsinformation samt för spridning av kartor och andra sammanställningar av landskapsinformation finns i lagen (1993:1742) om skydd för landskapsinformation,*

3. krav på tillstånd för *spridning av en sammanställning av geografisk information finns i lagen (0000:00) om skydd för geografisk information,*

4. säkerhetsskydd finns i säkerhetsskyddslagen (1996:627), och

5. upphovsrätt finns i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

I fråga om behandling av personuppgifter enligt denna lag gäller inte 2 § personuppgiftslagen (1998:204).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015.

Förteckning över remissinstanserna

Sundsvalls tingsrätt, Kammarrätten i Göteborg, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Säkerhetspolisen, Datainspektionen, Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Kustbevakningen, Totalförsvarets forskningsinstitut, Statens haverikommission, Statens Fastighetsverk, Fortifikationsverket, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Statskontoret, Lantmäteriet, Statistiska centralbyrån, Försvarshögskolan, Vetenskapsrådet, Sveriges lantbruksuniversitet, Naturvårdsverket, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, Havs- och vattenmyndigheten, Post- och telestyrelsen, Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning, Affärsverket svenska kraftnät, Riksantikvarieämbetet, Regelrådet, Sveriges Kommuner och Landsting, Stockholms kommun, Haninge kommun, Vaxholms kommun, Vellinge kommun, Uppsala kommun, Linköpings kommun, Karlskrona kommun, Varbergs kommun, Skövde kommun, Östersunds kommun, Kumla kommun, Strängnäs kommun, Orust kommun, Borgholms kommun, Strömstads kommun, Oskarshamns kommun, Malå kommun, Årjängs kommun, Nässjö kommun, Ystads kommun, Sala kommun, Mora kommun, Söderhamns kommun, Bodens kommun, Kiruna kommun, Environment Climate Data Sweden, IT&Telekomföretagen, Metria AB, SIS, Swedish Standards Institute, Svenska Orienteringsförbundet, Sveriges universitets- och högskoleförbund.

Dessutom har, på eget initiativ, Svensk Energi inkommit med synpunkter.